

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 01931

AMERIKANA

David Rodin

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

דוד ראדין

אמעריקאנא

נאַציאָנאַלע ייִדישע בוך־טויש פּונקט

National Yiddish Book Exchange

2951

DAVID RODIN
A M E R I C A N A

כל זכויות שמורות

COPYRIGHT — 1979

BY ALI LEVIN, BET HERUTH, ISRAEL

PRINTED IN ISRAEL

נדפס בישראל

דפוס „ראש פינה“, רח' ראש פינה 19, תל-אביב

דוד ראדין

אמער יקאנא

תל אביב, תש"ס — 1979

א י נ ה א ל ט

א. מיינע פוס-טריט אין דעם

לאַנד פון די פעלקער

5	וויידמונג
7	מיין געזאנג צו אמעריקע
10	ווי א היימלאזער בעטלער
11	צו דעם לאַנד פון די פעלקער
13	מיט קאַפּ אין די וואַלקנס
14	דאָס שטעטל
16	נאַכט אין שטעטל
17	אַלטע ווינט-מיל
18	גראַל און שטערן
19	פּאָול באַניאַן
21	ווי אַנזאַג
22	ערשטער פייף
23	ווינטער אין שטעטל
24	ווייסע קברים
25	איינגעפראָרן
26	מיינע צוגעקומענע שכנים
27	מיין טרייסט
28	אַט אַזאַ איז שוין מיין גורל
29	פוס-טריט
30	פשוטע רייד פון דעם מענטש אין מענטש
33	איליידזשאַ ענטפערט

ב. פון עליע פארמערס מעשיות

39	מיין הונט קוגאר
41	קוגאר און דער וואַלף
46	מיין רויטע קו

ג. פון זיי לעגענדעס וועגן דעם אמעריקאנעם

פּאַלקס - העלד פּאָול באַניאַן

65	אַריינפיר
69	אים שניידן זיך ציין
72	דער ערשטער סימן
73	פּאָול'ס וויגעלע
94	פּאָול און דער בלויער אַקס — („בייב“)
104	בעיב באַווייזט וואָס ער קען

ווידמונג

איך ווידמע דאָס בוך
דעם אַנדענק פון מיינע ברידער —
מענדל און יוסף לעווין:

מענדל האָט מעגלעך געמאַכט פאַר מיר
דאָס לערנען אין יידישן לערער-סעמינאַר,
און שפּעטער —
אויפנעמען קורסן אין
„געשיכטע פון דערציונג“ און „פסיכאָלאָגיע“,
אין „יוניווערסיטי אָו פענסילוועניע“
אין פּילאַדעלפּיע.

יוסף האָט מעגלעך געמאַכט פאַר מיר
אַרויסצוגעבן מיין ערשטן, שיין אילוסטרירטן,
בוך פאַר קינדער: „ווינקאווינקעלע“.

איך דערמאָן דאָ בלויז אַ פאַר פּאַלן
פון ברידערלעכער איבערגעגעבנקייט,
וועלכע האָבן פאַר מיר געעפנט
ברייטע שטחים אין גאַנג פון מיין לעבן.
די געטריישאַפט פון מיינע ברידער
וועל איך געדענקען ביזן סוף פון מיין לעבן.

אלי לעווין

פסעוו: דוד ראָדין

.א

מיינע פוס-טריט
אין דעם לאַנד
פון די פעלקער

מײן געזאַנג צו אַמעריקע

כיבין געשווומען און געשווומען,
צו אַ ברעג אַ ברוינעם צוגעקומען:
— ברעג דו ברוינער, ברעג דו ברייטער,
אויף דיין ערד, דער ווייט פאַרשפרייטער,
קען אַ וואַנדערער געפינען רו?

— ניין!

ניין!

ניין, נישט דו!

און פון ווייטן מערב,
ווי אַן עכאַ,
טראַגט געזאַנג — זאַנג — זאַנג
אין וואַרט און קלאַנג — קלאַנג — קלאַנג:

— הער! הער! הער דאָס קול
פון הויכן באַרג, פון ברייטן טאַל —

„קום און רו, מיין ערד אין רייך!
קום און לעב מיט אַלעם גלייך!
רויט און ווייס און בלוי אין מיטן
שטייט אַ טורעם אויפגעשטעלט,
וועט דער טורעם דיך פאַרהיטן
פון דעם שטורעם אויף דער וועלט...“

כיבין געשווימען און געשווימען
צו א ברעג א געלן צוגעקומען:

— ברעג דו געלער, ברעג דו גרויסער!
אויף דיין ערד, דער זאמדיק - הייסער,
קען א וואַנדערער געפינען רו?

— ניין!

ניין!

ניין, נישט דו!

און פון ווייטן מערב,
ווי אן עכא,
טראַגט געזאַנג — זאַנג — זאַנג
אין וואַרט און קלאַנג — קלאַנג — קלאַנג:

— הער! הער! הער דאָס קול
פון הויכן באַרג, פון ברייטן טאַל —

„קום און רו, מיין ערד איז רייך!
קום און לעב מיט אַלעם גלייך!
רויט און ווייס און בלוי אין מיטן
שטייט אַ טורעם אויפגעשטעלט,
וועט דער טורעם דרך פאַרהיטן
פון דעם שטורעם אויף דער וועלט...“

האַב איך צום מערב זיך פאַרנומען,
צו אַ ברעג אַ זוניקן צוגעקומען:

— ברעג דו זוניקער, ברעג דו זאַטער!
אויף דיין ערד, דער פרוכטבאַר - פעטער,
קען אַ וואַנדערער געפינען רו?

— גלייך ווי אַלע,
קום אויך דו!

און פון הויכן באַרג, פון ברייטן טאַל,
ווי אַן עכאַ,
טראַגט געזאַנג — זאַנג — זאַנג
אין וואַרט און קלאַנג — קלאַנג — קלאַנג:

— הער! הער! הער דאָס קול
פון הויכן באַרג, פון ברייטן טאַל —

„קום און רו, מיין ערד איז רייך!
קום און לעב מיט אַלעם גלייך!
רויט און ווייס און בלוי אין מיטן
שטייט אַ טורעם אויפגעשטעלט.
זועט דער טורעם דיך פאַרהיטן
פון דעם שטורעם אויף דער וועלט...“

ווי אַ היימלאַזער בעטלער

ווי אַ היימלאַזער בעטלער אויף אַ מיסט־בערגל,
ציט אַראָפּ פון זיך זיין קלייד פון ווערים צעפרעסן,
אזוי האָב איך דאָס לאַנד פון מיין וויגל

אויסגעטאָן פון זיך,
און מיט נאַקעטן עקל אין האַרץ
זיך דערווייטערט פון איר —
אויף אייביק!

נישט צו דערמאָנען!
נישט צו געדענקען!
נאָר — צו פאַרגעסן!
צו פאַרגעסן...

צו דעם לאַנד פון די פעלקער *

איך האָב אין זײַטן וואַנדער - וועג זיך געלאָזט,
 צו זוכן אַ ווינקל אַ געבענטשטן
 וווּ מען טײַטלט אויף מיר נישט קיין פינגער,
 וווּ דער מענטש איז אַ מענטש צווישן מענטשן.

מיט דעם הייליקן רעכט פון „מענטש צווישן מענטשן“,
 וואָס איך האָב בירושה באַקומען,
 בין איך צום זײַטן, צום זײַטן לאַנד,
 צום „לאַנד פון די פעלקער“ געקומען.

ווי אַ מאַמע נעמט אויף איר פאַרוואַגלט קינד,
 אַזוי האָט דער „שמעלצטאַפּ“ מיך אויפגענומען
 און געזאָגט:

— מיין קינד, זע,

דאָס לאַנד איז גרויס און ברייט;

דער ווייטער מערב און דער הויכער צפון

ליגן פאַר דיר אָפּן, גרייט

און רופן מיט ברייטע שטחים רויע —

„קום און בוי“! ...

* אַמעריקע ווערט אָנגערופן מיט מער ווי איין צונאַמען, ווי —
 „דאָס לאַנד פון די פעלקער“; „דאָס לאַנד פון די בראַווע און
 די פרייע“; „דאָס לאַנד פון גלייכהייט און פרייהייט“; „דאָס
 לאַנד פון טויזנט געלעגנהייטן“; „דער שמעלצטאַפּ“ — (פון
 אַלע פעלקער אין דער וועלט, אין איין פּאַלק).

האָב איך פרום געבענטשט מיין קומען
און האָב מיט פולער האַרץ געזאָגט:
— ביסט מיין לאַנד מיין נייע;
ביסט מיין לאַנד מיין פרייע;
צו דייענע שטחים רייע
איך גי, איך קום, איך וועל בויען! ...

מיט קאַפּ אין די וואַלקנס

דריי גרופעס — דריי פעלקער — איין גלויבן,
און איך צווישן זיי — אַ ייִד אינדערמיטן.
מיר האָבן צום „ווילדן מערב“ זיך פאַרנומען
און אַ וועג דורך דער ווילדערניש געשניטן.

געשניטן אַ וועג און אין דמיון געמעלט זיך:
אַ ליכטיקע הויז מיט פרוי און מיט קינדער...
אַרום — פעלדער פאַרזיטע מיט אייגענער מי,
און שטאַלן מיט פערד, מיט שאַף און מיט רינדער...

און קיינער וועט מער אויף מיר טייטלען מיט פינגער —
איך בין דאָך פאַרגלידערט אין לאַנד אין מיין פרייער!
מיט קאַפּ אין די וואַלקנס און מיט גבורה מיט יונגער
איך שנייד איצט אַ וועג צו אַן אָנהייב אַ נייעם...

**
*

פון הינטער אונדז ליגט שוין אַ וועג אַן אויסגעטראַטענער,
און פאַר אונדז נאָך שפרייט זיך אַ ווילדערניש אַ פאַרבאַטענע.
פאַרעקשנטע וואַכן נאָך וואַכן מיט אַרבעט געפאַרט —
און ציל ווערט באַלד נאָענט, און חלום ווערט וואַר.
מיר האָבן דעם באַרג־לייב פון געגנט פאַרטריבן;
פון קוגאר און טיגער — קיין סימן פאַרבליבן;
און קלאפער־שלאַנג ליגט שוין צעדראָשן, צעריבן;
בלויז וואַלף האַט זיך טיפער אין אור־וואַלד פאַרקליבן.

און ווען געקלאַנג פון העק האַט זיך אין אור־וואַלד צעקלונגען,
און געזאָנג פון זעג האַט זיך דאָרט ריטמיש צעזונגען,
האַט טימבער־וואַלף טיף אינעם וואַלד זיך צעוואַיעט.
און מיר האָבן בייער געשניטן און האָבן געבויעט...

דאָס שטעטל

הויך אין צפון, טיף אין מערב
שפרייט זיך אַ טאַל מיט וועלדער רייך;
און אין טאַל דאַרט, צווישן וועלדער,
שלענגלט זיך אַ ברייטער טייך.

און עס ציען דאַרט זיך פליינען —
רחבותדיק ביז באַרג אין ווייט;
ס'האַט זיי פיאַנער געפונען
נאָך אין יענער אָנהייב־צייט.

שווערע טעג געוועזן דעמאָלט!
מענטש מיט אַקס געווען איז גלייך!
מען האָט געשלעפט פון וואַלד געהילצן;
מען האָט געשניטן וועג צום טייך;

מען האָט געאַקערט דאַרט די פעלדער;
מען האָט געבויט, געפלאַנצט, געזיט,
זענען דורות צוגעקומען
און, ס'האַט דער ישוב זיך געשפרייט.

און פון שטיבעלעך צעוואָרפן
ווי די קערנער אין פאַרוי,
איז אַ שטעטל אויפגעוואקסן —
הויז נאָך הויז אין גלייכער ריי:

מיט אַ הויפט־גאַס, און מיט געסלעך ;
 מיט ווערקשטאַטן אַ צוויי פּאַר —
 שניידער, שוסטער, שמיד און סטאַליער,
 און אַ קליינע „דזשענעראַל סטאָר“ ;

איך אַ קלויסטער צווישן בייער,
 פאַר די פרומע אַנגעגרייט ;
 און אַ ווינט־מיל צווישן פעלדער
 שטייט מיט פליגל אויסגעשפּרייט.

ליגט דאָס שטעטל ווייט פאַרוואָרפן,
 אָפּגעזונדערט פון דער וועלט ;
 ווייסן מענטשן בלויז פון אַרבעט,
 ווייסן וואַלד, און ווייסן פעלד.

טראַגט פון וואַלד זיך קלאַנג פון העקער,
 און פון פעלד — דעם שניטערס ליד ;
 ביים ווערקשטאַט ברומט שטיל דער שניידער,
 און בײַ דער קאָוואַדלע זינגט דער שמיד.

און אַ רויקייט פון פעלדער
 ליגט צעשפּרייט אויף יעדער הויז ;
 און אַ שטילקייט פון דערוואַרטונג
 קוקט פון יעדער גאַס אַרויס.

נאַכט אין שטעטל

אין בלוילעך - גראָען אָונט - ליכט
ליגט דאָס שטעטל איינגעהילט
אין אַנקום פון דער נאַכט.

ס'האַט לעצטער קלונג פון קלויסטער - גלאַק
איבער דעכער זיך צעוויגט:
— נאַ - אַ כט! נאַ - אַ כט! אַט קומט נאַכט!

און פון הינטער שטיבעלעך שטומע,
וואָס הורבען זיך מיט דעכער קרומע,
גנבעט זיך די נאַכט.

און, „נאַכט איז דאָך פאַר שלאָף געמאַכט“;
פאַר חלום פון אַ נייעם מאָרגן
געגעבן איז די נאַכט...

ליגט אַ שטעטעלע אין שלאָף;
שווימט אַ שטעטעלע אין חלום.
אין אַ בלויער נאַכט.

אַלטע ווינט - מיל

נאַכט אויף שטעטל, נאַכט אויף פעלדער,
און געזאַנג פון גריל ;
צווישן פעלדער דרימלען וועגן,
צייט די נאַכט זיך שטיל.

ביי די וועגן שטייט אַ ווינט-מיל —
פליגל אויפגעשטעלט ;
מיט הויכן פליגל קוקט די ווינט-מיל
אין דער ווייטער וועלט.

ווינט-מיל אַלטע ! ווינט-מיל גרויע !
קוקסט אין ווייטער וועלט ;
זאַג מיר, אַלטע ; זאַג מיר, גרויע ;
וואָס הערט זיך אויף דער וועלט ?

ענטפערט אַלטעטשקע פאַרטראַכט :
— אויף דער וועלט איז נאַכט ;
שלאָפן אַלע, שלאָפט די וועלט ;
מוז מען וואַרטן ביז טאַג זיך העלט ...

גריל און שטערן

און די גרילן גרילצן,
און די שטערן פינקלען.

שטייט דאָס שטעטל נאַכטיק - שטיל,
האַלט דעם אַטעם איין;
שטעלט אָן אויער צו דער וועלט,
הערט, און הערט זיך איין.

— שטעטעלע פאַרוואַרפענע,
פרומינקע דו מיין!
זאָג, וואָס טוסטו הערן דאָרט,
ווען דו הערסט זיך איין?

ענטפערט שטעטעלע מיר שטיל,
שעפטשעט שטעטעלע מיר פרום:

— אין די שטילע טריט פון נאַכט
כ׳הער דעם ריטם פון דער וועלט;
דורך דער פינצטער פון דער נאַכט
כ׳זע ווי טאָג זיך העלט...

און שטעטעלע ווערט שטיל,
און שטעטעלע ווערט שטום.
און די גרילן גרילצן,
און די שטערן פינקלען.

פּאָל באַניאַן *

יאָר גייען, יאָרן קומען,
און מיט יאָרן — נייע צייט;
פון דעם וואַלד-ריז „פּאָל באַניאַן“
טראַגט לעגענדע זיך פון ווייט:

„אין שטאַט מעין איז אַ ריז געבוירן,
גרויס און שטאַרק — ווי שטאַל און שטיין;
האַט זיין טאַטנ'ס האַק גענומען
און צום וואַלד געלאָזט זיך גיין.

„מיט איין שווינג פון האַק דער גרויסער,
ליגט אַ וואַלד גלייך אויסגעהאַקט!
פול איז לאַנד מיט וועלדער טיפע,
שפּאַנט דער ריז און האַקט און האַקט.

„און ווי שמשון — אין זיינע צייטן —
שפּאַנט דער וואַלד-העקער, דער ריז,
און אין גראַניט-שטיין, ביז די קניען,
גראַבן איין זיך זיינע פיס.“

שמשון'ס צייט — אַ קאַמף פאַר געטער;
פּאָל באַניאַנ'ס — פאַר גאַטס וועלט;
אויף רויער ערד, אויף ווילדער ערד
אַ נייע וועלט ווערט אויפגעשטעלט!

* פּאָל באַניאַן: לעגענדאַרער העלד אין אַמעריקאַנעם פּאָלקלאָר.

מיט באַנאַנ'ס טראַט אינדוסטריע שפּאַנט
 מיט ריזן-שפּאַן, מיט אימפעט-שווונג!
 פון גראַניט-שטאַט,* בי אייביק-גריין-שטאַט**
 הילכט זיין האַק מיט נייעם קלונג...

ס'פּאַלן וועלדער; ס'וואַקסן פּאַבריקן;
 ס'וואַקסט פּאַרקער אויף וועג און טיך;
 ס'עפנט מענטש אויף זיינע אויגן
 און דערזעט ווי וועלט איז רייך!...

ס'בעט נאַטור זיך ביי דעם מענטשן;
 — מיניע אוצרות נישט פּאַרשעם!
 סיי אויף פּלאַכן, סיי אין טיפּן
 ליגן גרייטע — נעם, און נעם!

שפּאַן איין ווינטן, וואַסער-פּאַלן,
 גראַב אין ערד זיך ווי דער קראַט;
 גראַב מיט אימפעט פון פּאַול באַניאַן,
 שפּאַן מיט גבורה פון זיין טראַט!

פּאַול באַניאַן מיט זיין בלויען „בעיב“,***
 זייער נאַמען טראַגט זיך ווייט;
 ס'קרעכצן בערג, סע ציטערט אורוואַלד,
 ס'טראַגט זיך ריטם פון אַ נייער צייט...

* גראַניט-שטאַט: „ווערמאנט“, אין צפון-מזרח, גרענעצט זיך מיט קאַנאַדע.
 ** „אייביק גריין-שטאַט“, אַרעגאן, אין הויכן צפון-מערב, ביים פּאַסיפישן אַקעאַן.
 *** פּאַול באַניאַן'ס „בלויער אַקס“ (אַמעריקאַנער אַרבעטער), — וועלכער טוט אויף ווונדער; „בעיב“ מיינט — „קליין קינד“.

ווי אַנאַג

ס'מערט זיך צאל פון שאף און רינדער ;
ס'מערט זיך אויך אַ נייער דור.
באַניאַנס טראַט מען פילט אין שטעטל ;
זיין לעגענדע ווערט דאָ וואַר.

ס'ווערט דער וואַלד אַ היים פאַר העקערס.
און דער טייך ווערט וועג צו וועלט ;
שווימט געהילף פון וואַלד צום שטעטל,
ווערט אַ זעג-מיל אויפגעשטעלט.

שווינדן טעג אין פרייד פון אַרבעט,
און דאָס לעבן פליסט זיך שטיל ;
נאָר, ווי אַנזאָג איבער שטעטל,
זויגט זיך זעג - געזאַנג פון מיל.

ערשטער פיף פון מיל

ערשטער פיף פון מיל אין שטעטל
האט די שטילע רן פארשלונגען ;
פעלד און וואלד און באַרג פון ווייטן,
האט מיט עכאָ אַפגעקלונגען.

רוישט דער דאַמף פון פריען מאַרגן,
טרייבט די זעגן פון דער מיל ;
קומט פאַרנאַכט, מיל פאַרמאַכט.
שטומט גערויש און אַלץ ווערט שטיל.

און, נישט היימלעך ווערט די שטילקייט
ווען גערויש ווערט אַפגעשטעלט ;
ס'בלייבט אין טאַל דאָס שטעטל איינזאַם,
ווי פאַרגעסן פון דער וועלט.

ווינטער אין שטעטל

די זון פון פראסט אַ רויטע — גליט ;
 די לופט מיט פראסט צעצונדן — ברייט ;
 און צפון-ווינט, פון צייט צו צייט,
 צעוויינט זיך ווי אַ קינד אין ווייט.

און באַרג, און טאַל, און פעלדער ברייט,
 מיט שנייען זענען טיף פאַרווײַעט ;
 און ווירבל-ווינט, אין ווילד געדריי
 בלאַזט וויכערס אויף אין טיפן שניי.

אין שניי פאַרשאַטן שטייט די זעג-מיל ;
 פאַרפראַרן שטייט דער מאַטאַר שטיל ;
 און ברייטער טייך, פון ברעג ביז ברעג,
 איז אייז-געשמידט און שניי באַדעקט.

פאַרקליבן האַט זיך מענטש אין שטוב ;
 אין שטאַל פאַרשפאַרט זיין רינד און שאַף.
 אויך ברוינער בער, אין נאַרע-גרוב,
 ליגט איינגענורעט אין ווינטער-שלאַף.

און נאַר פון וואַלד געוואַי זיך טראַגט, —
 דער טימבער-וואַלף זיין רויב דאַרט יאַגט ;
 און, ווי שוואַרצע פרוכט פון ווייסן וואַלד —
 אַ קראַ - געפלאַטער : קראַאַ ! קראַאַ ! קאַאַ-אַלט !

ווייסע קברים

אינזאם איז דאָס שטעטל ווינטער ;
א פאַרלאָזענער בית - עולם !
ווי די בערן דרימלען מענטשן
אין די שטיבעלעך די קליינע.

זיצן שטיבעלעך אין רייען,
אינגעהורבעט אין טיפע שנייען ;
זעען דעכער אויס ווי קברים,
און די קוימענס — שוואַרצע פייגל.

שוואַרצע פייגל, ווייסע קברים,
גלאַנצט פון פענצטער גרויער אומעט ;
וואַקסט אין געסל ווייסער עלנט ;
וויינט דער ווינט אין שוואַרצן קוימען.

וויינט דער ווינט... אין ווייסע קברים
ליגט אַ שטעטעלע פאַרשאַטן,
שלאַפט און חלומט פון אַ פּרילינג
און פון פעלדער גריין, געראַטן.

איינגעפראָרן

זומער גרייט מען זיך אויף ווינטער,
שווינדן טעג אין מי און קלאַנג ;
ווינטער וואָרט מען אויף דעם זומער,
צײַען טעג זיך גראָ און לאַנג.

טיר און פענצטער איינגעפראָרן,
ס'גייט קיין מענטש פון טיר אַרויס ;
מענטש האָט אין דעם שניי פאַרלאָרן
קורצן וועג צום שכנ'ס הויז.

גאָס און געסלעך ווייסע שטומען ;
ווייס פאַרשטומט שטייט אויך די מיל ;
דעם קלויסטער גלאַק מען הערט נישט ברומען —
איינגעפראָרן! אַלץ שטייט שטיל!

און די שטילקייט גרילצט אין אויער ;
און דער אומעט בויערט, בויערט...
ווערן ווענט מיר ענגער, גראָער ;
ווערט מיין שטוב מיר ווי אַ גרוב.

כּוּהאַב ווי דער קראָט און ווי די פעלד־מויז,
גרייט אויף ווינטער שפּײַז אין הויז ;
שטייען פעסער פול מיט קרויט ;
ס'ליגן גרויסע לאַבנס ברויט.

כּיגרייט מיין טיש מיט ברויט און וויין,
כּוואָרט מיין שכן זאָל אַרײַן ;
נאָר מיין טיר — אין אייז פאַרקלעמט,
נישט פאַרשלאָסן — בלייבט פאַרשעמט.

מיינע צוגעקומענע שכנים

מיינע צוגעקומענע שכנים זענען גוטע מענטשן!
שטענדיק זאָרן זיי זיך וועגן מיר...
זומער זעט מען זיך אין פעלד, און ביי דער מיל,
ווינטער — ווייכט מען פון מיין טיר.

מיינע שכנים זאָן: „אילידזשא, *
צו דעם „שמעקער“ דינעם איז נישטאָ קיין גלייכן;
האַסט אין לופט דערשמעקט דעם גייסט פון „פּאַל באַניאָן“, *
און זע, מיט פליטן דינע איז שוין פול דער טייך“...

מיינע שכנים זאָן: „אילידזשא,
האַסט די היגע ערד מיטן רעכטן פוס באַטראַטן;
דיין 'לייוסטאָק' * מערט זיך פונקט ווי יעקבס שעפּסן,
און דינע פעלדער זענען שטענדיק דיר געראַטן!...“

מיינע שכנים זאָן: „אילידזשא,
אַט דער 'העק' * דאָ האָט דיר אָפּגעגאַלטן;
דינע קינדער שיקסטו אין יוניווערסיטעטן,
און צו דיין פאַרם נעמסטו 'הענט' * באַצאַלטע“...

מיינע נייע שכנים זענען גוטע מענטשן!
זיי האָבן שטענדיק מיך אין זינען...
זומער זעט מען זיך אין פעלד, און ביי דער מיל,
ווינטער — קענען זיי מיין טיר נישט געפינען...“

אמת, נישט אַלע זענען ווי די נייגעקומענע,
וואָס זענען אָנגעקומען אויף אַלעם גרייטן
און זיך באַזעצט אין אַ היים אַ געפונענער.

* 'אילידזשא': אליהו; 'שמעקער': נאָן; 'פּאַל באַניאָן': העלד
אין אַמעריקאַנער פּאַלקלאָר; 'לייוסטאָק': לעבעדיקער אינ-
ווענטאַר; 'העק': פאַרוואַרפן ווינקל; 'הענט': אַרבעטער.

מײן טרײסט

זאַל אײך ווײנען וואָס מײן נאַמען איז ירושה פון תנ"ך ? —
זאַל אײך קלאַגן אויף מײן אור - געביין ?
מײן שטאַם איז אייביק יונג, און פריש, און שײן
ווי דער זאַפטיק - גרינער איילבירט - בוים ... *

כ'האַב ווי אַלע — וועג דורך ווילדערניש געשניטן ;
כ'האַב ווי אַלע — מײן הויז מיט אייגענע הענט געבויט ;
כ'האַב ווי אַלע — מײן פעלד מיט אייגענע הענט צעאַקערט !
און, פון אייגענער מי און שווייס אײך עס מײן ברויט.

אמת, נישט ווי אַלע אײך פײער מײנע יום - טובים ;
אמת, נישט ווי אַלע אײך טו תפילה צו גאָט ;
אַבער, „לא תגנוב“, „לא תרצח“, און „ואהבת“.
זענען מײנע הייליק - איינגעוואַרצלטע געבאַטן ...

זאַל אײך ווײנען וואָס מײן נאַמען איז ירושה פון תנ"ך ?
זאַל אײך קלאַגן אויף מײן אור - געביין ?
אײך אברהם אַבינו האָט געשניטן וועג דורך ווילדערניש ;
אײך ער האָט געלעבט צווישן פעלקער — אַלײן ...

* „זית רענג, יפה פרייתאר, קרא ה' שמך“. (ירמיה, י"א, 16)

אַט אַזאַ איז שוין מיין גורל

ס'האָט פּראָסט און שניי דורך ווינט - געוויין
מיר געגעבן צו פאַרשטיין:
מענטש מיט מענטש — פּרעמדע וועלטן!
בלייבסט איינער; בלייבסט אַליין...

וועל איך אַנטאָן פעליץ און שטייול
און וועל צום באַרג זיך לאָזן גיין;
כ'וועל אין שניי, נאָך נישט באַרירטן.
אויסטרעטן אַ וועג אַליין...

אַט אַזאַ איז שוין מיין גורל —
אויסצוטרעטן נייעם וועג,
נאָכדעם אין מיין שטילן ווינקל
אויסצושווייגן מיינע טעג.

פּוּס - ט ר י ט

ווי אַ גראַ-געשלענגלט שלאַנג
שלענגלט זיך דער וועג אין שניי ;
טאַג נאָך טאַג, און שעהען לאַנג
צייל איך מינע פּוּס-טריט צוויי.

צייל איך פּוּס - טריט ביז צום באַרג,
און צייל צוריק זיי ביז מיין טיר ;
כ'בין אויף ווערטער אויך נישט קאַרג —
כ'רייד אויף אַ קול אַליין מיט מיר ;

„קנין זאָד, קנין זאָד בלייבט אויף אייביק !
אַבער — אַטעם, פּוּס - טריט — יאָ.
דאָס וועט בלייבן, בין איך גלייביק,
פון מיין דור, און פון מיין שעה.

„כ'גיי אין מינע פּוּס - טריט פון נעכטן ;
מיר איז אַנדער וועג נישטאַ ;
ווען מיין מאַרגן טווערן נעכטן,
וועט מיין טראַט נאָך אַלץ זיין דאָ...“

פשוטע רייד פון דעם מענטש אין מענטש

מינע אלטע גוטע פריינט
 קומען צו מיר און זאגן:
 אילידזשאַ אַ ווערטל זאָגט:
 „טעג אַנטלויפן פון דעם מאַרגן,
 און יאָרן נאָך יאָרן טאָגן“...
 שוין לאַנג ביי דיר נישט געווען
 און לאַנג דיך נישט געזען,
 אָבער, מיר האָבן געהערט וועגן דיר
 און גערעדט וועגן דיר.
 זענען מיר איצט געקומען
 מיט אַ מיסיע צו דיר:
 מיר האָבן געהערט אַז
 נישט איינמאָל האָט מען דיך געזען
 שטייענדיק אונטער אַ ברים,
 אין דיין פעלד.
 איינגעוויקלט אין דיין „פרעיער־שאַל“ (טלית)
 און, פון דאָרט,
 שיקסטו דינע תפילות צו גאָט!
 האָבן מיר זיך פאַרשעמט
 און געזאָגט איינער צום אַנדערן:
 זע, אילידזשאַ איז דער איינציקער ייד
 צווישן אונדז — דריי קריסטלעכע דינאַמינאַציעס.
 ער איז מיט אונדז מיטגעגאַנגען,
 געהאַלפן שניידן אַ וועג דורך דער ווילדערניש;
 ער, מיט זיין קענטעניש.

האַט אונדז געהאַלפן אויסלייגן דעם פלאַן
פאַרן שטעטל און
אונדז געהאַלפן אויפבויען דאָס שטעטל;
ער, מיט זײַנע קענטענישן,
האַט אונדז געהאַלפן אויפשטעלן
אַזעלכע גרויסע, שײַנע, דרײַ פאַראייניקטע קלויסטערס
געבונדן צוזאַמען.
ווי מיר —
אַלע דרײַ קריסטלעכע דינאַמינאַציעס
קענען אַפריכטן אונדזערע תפילות —
יעדע לויט אירע באַגריפן,
יעדע לויט איר טראַדיציע...
און ער, דער ייד,
האַט נישט קיין געבעט - הויז
פונדאָנען צו שיקן זײַנע תפילות
צו גאָט —
לויט זײַן טראַדיציע און,
אויף זײַן שפראַך...
אַט אַזוי האָבן מיר גערעדט, אילידזשאַ,
בײַ דער חודשלעכער פאַרזאַמלונג
פון אונדזער פאַראייניקטן טשורטש
און, מיר האָבן באַשלאָסן אַט וואָס, אילידזשאַ:
דו ביסט דאָך דערווייל
דער איינציקער ייד צווישן אונדז;
און דער פאַראייניקטער קלויסטער,
וועלכן דו האָסט —
מיט דײַנע קענטענישן, מיט מי,

און מיט צײַט
אונדז געהאַלפן אויפשטעלן —
פאַרמאַגט גרויסע חדרים
אין זײַנע ברייטע קאַרידאָרן,
זאָגן מיר דיר :
קלייב אויס איינעם פון די חדרים,
און מיר וועלן דיר העלפן
דאַרט איינשטעלן אַ סינאַגאָגע,
פון וואָנען דו,
וועסט אויף דיין אופן
און אויף דיין שפראַך
קענען שיקן דייןע תפילות
צו גאָט ...
גאָט איז דאָך איינער —
פאַר אונדז, פאַר דיר,
און,
פאַר אַלע פעלקער פון זײַן באַשאַף!
מיר ריידן בלויז אַנדערע שפראַכן ;
אַבער,
גאָט פאַרשטייט דאָך אַלעמענס שפראַכן, —
די שפראַכן פון מענטש
און,
די שפראַכן פון אַלע זײַנע באַשעפענישן —
אַפילו די שפראַך פון דער מינדסטער מילב! ...
איז וואָס זאָגסטו, אילידזשא ?
וואָס איז דיין ענטפער ?
מיר וואַרטן ...

איליידזשאַ ענטפערט

מינע טייערע פריינט,
וואָס קען איך אייך זאָגן איצט?
מיין האַרץ איז פול מיט עמאָציע,
און מיין קאָפּ איז פול מיט געדאַנקען.
איך האָב איצט געהערט רייד
פון דעם מענטש,
וואָס גאַט האָט אַריינגעוועצט
אין דעם מענטש...
גאַט איז איינער!
איר זאָגט עס,
און איך זאָג עס.
גאַט האָט באַשאַפן דעם מענטש
אין זיין געשטאַלט.
אַבער,
גאַט האָט נישט באַשאַפן באַזונדערע פעלקער... *
יעדעס פּאַלק דינט גאַט
אויף זיין אופן,
אין זיין שפּראַך,
און,
האַט זיך געשאַפן באַזונדערע סימבאָלן
וועלכע פאַרקערפערן דעם תּמציית
פון זיין רעליגיע.

* ווי אזוי די מענטשלעכע משפחה איז פאַרצווייגט געוואָרן און
האַט זיך פאַרשפּרייט איבער דעם גאַנצן ערד־קוגל, וועגן דעם
איז דאָ אַ ברייט־פאַרצווייגטע וויסנשאַפט, וואָס האָט זיך נאָך
נישט דערגרונטעוועט צום אָנהייב פון דעם.

דער סימבאל פון קריסטנטום —
איז דער קרייץ (צלם) ;
דער סימבאל פון יידנטום —
זענען די לוחות,
אויף וועלכע ס'איז אויסגעקריצט
די צען געבאט —
דער פונדאמענט פון מענטשלעכן אויפפיר.
פאַר יידן איז דער צלם,
נישט נאָר איינגעטונקט אין די בלוטן
פון דעם ייד — ישו (יעזוס),
נאָר,
פאַר יידן איז דער צלם —
דער סימבאל פון האַס,
פייניקונג,
און טויט.
פאַר אייך,
דאַרף איך דאָך נישט אויסרעכענען
די פעלקער און די לענדער —
פון דער אינקוויזיציע,
פון די קרייץ־טרעגער,
פון די פאַגראַמען, —
וון דער צלם
איז טויזנטער - מאַל געטונקט געוואָרן
אין וואַרעמען ייִדישן בלוט —
איר ווייסט עס ...
עס איז זייער שיין פון אייך,
מיר פאַרשלאַגן אַ חדר

אין אייער קלויסטער,
 פּונוואָנען איד זאָל קענען שיקן
 מינע תפילות צו גאָט —
 אויף מיין אופן
 און אין דער הייליקער שפּראַך,
 אין וועלכער אויך יעזוס האָט גערעדט
 און האָט תפילה געטאָן ...

איז פּרעג איד אייך :
 ווי קען איד עס טאָן אין אַ הויז,
 וועלכע זיצט אונטער דעם סימבאָל,
 פון וועלכן ייִדיש בלוט
 רינט ... נאָך
 ביז היינט צו טאָג ? ...

לויט מיין באַגריף,
 דאַרף דער סימבאָל פון זיין רעליגיע
 נישט אַראָפהענגען ביי דעם מענטשן
 ווי אַ גלעקל פון האַלדז ;
 און נישט אַרויפגעשטעלט ווערן
 אויף דעם הויז,
 וווּ דער מענטש קומט תפילה טאָן
 צו גאָט ;
 לויט מיין באַגריף,
 דאַרף דעם סימבאָל פון זיין רעליגיע
 דער מענטש שטענדיק מיט זיך טראָגן —
 אין זיין קאַפּ

און

אין זײַן האַרץ ...

מײַנע פּרײַנט,

איך שאַץ הויך אײַער זאָרג פאַר מיר,

און,

אײַער גרײַטקײט צו מאַכן מיר פילן —

און איך פיל עס —

אַז איך לעב צווישן מענטשן

אין אַ היים,

וואָס מיר אַלע צוזאַמען,

מיט אונדזערע אײַגענע הענט און מי

האַבן אויפגעבויט.

און,

איך באַנוגן זיך

מיט אַט דעם ליכטיקן געדאַנק

און וואַרעמען געפיל ...

**
*

אילימדזשאַ,

יעדעס מאָל, ווען מיר קומען צו דיר,

גייען מיר אַוועק מיט נײַע געדאַנקען

און מיט נײַע אידייען.

די אידייע פון טראַגן די סימבאָלן פון רעליגיע

אין קאַפּ און אין האַרץ,

און נישט ווי אַ גלעקל אויפן האַלדז,

איז אַ ביז גאַר שײַנע אידייע.

אַבער,

ס'וועט נעמען יאָרן און יאָרן,
 דורות און דורות,
 ביז אַזאָ אידייע וועט אָנהייבן אַרײַנדרינגען
 אין די קעפּ פון אַלע גלויביקע ...

ווען אַזאָ אידייע וואָלט אָנגענומען געוואָרן
 פון אַלע גלויביקע,
 וואָלט מען געקענט איינהויזן אַלע רעליגיעס
 אין איין געבעט - הויז,
 וווּ יעדער איינער וואָלט געקענט —
 אויף זײַן אופן,
 און אין זײַן שפּראַך,
 שיקן זײַנע תּפּילות צו גאָט,
 דעם איין-און-איינציקן באַשעפּער פון דער וועלט.
 און דאָס וואָלט געווען אַ הויז —
 רײן פון קנאה, רײן פון שנאה,
 נאָר, אַ הויז פאַר אַ משפּחה פון פעלקער —
 ווי די יו. עס. איי. איז.
 אַמעריקא איז נישט נאָר אַ היים
 פאַר „די בראַווע און די פּרייע“;
 אַמעריקא איז אַ היים פאַר די געליטענע;
 פאַר די געיאַגטע, פאַרפּאָלגטע און געפּייניקטע.
 און פונקט אַזוי קען ווערן דאָס נײַע געבעט - הויז —
 אַ היים פאַר אַלע פעלקער ...
 ווייל גאָט איז איינער!
 איינער אין דער גאַרער וועלט!

ב.

פון

על יע

פארמערס

מעשיות

מייַן הונט קוגאַר

כ׳האַב שוין אייך דערציילט אַמאַל
פון מיין פאַרם אין רויטוואַלד - טאַל,
ווי אויף ברוינער פעטער ערד
גראַזן זיך טאַבונעס פערד,
און קי, און אַקסן גרויס אין צאַל,
און סטאַדעס שעפסן שווער מיט וואַל.

כ׳האַב דערציילט פון ברייטן טייך
מיט זיין שוויבלדיקן קעניגרייך:
פון די פישן אַלערליי,
פון געווינהייטן בני זיי, —
ווי זיי לערנען זיך צו קליגן
קעגן רויבער, קעגן קריגער.

כ׳האַב דערציילט אייך פון דער מוסק - מוין,
פון די שפייכלערס אין איר הויז;
ווי זי גרונטעוועט נאָך שפייז
און ווי זי וועט נישט פאַרגעסן
צו וואַשן די שפייז פאַרן עסן, —
זי איז די ריינסטע פון די מיט!

כ'האָב דערציילט פון ווייסן שוואַן;
פון אָפטן גאַסט — דעם פעליקאַן;
און פון ביבער-אינדזל דאָרט —
ווי אין מיטן טייך אַ פּאַרט
מיט דאַמבעס, טונעלן און בריקן —
געבויט ווי פון מייסטערס געשיקטע.

כ'האָב דערציילט פון פאַרמערס פריינד!
כ'האָב דערציילט פון פאַרמערס פיינט;
פון דער פעלד-מויז — גרוילעך-גריין;
פון דער גיפטיק שוואַרצער שפּין;
פון די שלאַנגען אין די גראַזן,
און פון פוקסן, און פון האַזן.

כ'האָב דערציילט פון וואַלד אין טאַל
און פון די וועלף דאָרט גרויס אין צאַל.
וועל איך אייך דערציילן היינט
פון מיין בעסטן גוטן פריינד,
וואָס ווייסט נישט פון קיין טויט-געפאַר —
פון מיין שוואַרצן הונט קוואַר.

זיצט זשע רויק, הערט מיך אויס:
ס'איז אַ מעשה פאַר קליין און גרויס:

קוגאר און דער וואַלף

איינמאַל, ווינטער, נאַרוואַס אָונט
(ס'שטייט דער וואַלד דאָך אזוי נאַענט).

איז פון וואַלד אַ בייזער וואַלף
נאַכגעגאַנגען די שפור פון שאַף,
איז געקומען צו די שטאַלן
און געזוכט דאָרט וואַס צו באַפאַלן.

זענען שטאַלן דאָך פאַרשפאַרט,
האַט דער וואַלף דעם שניי צעשאַרט.
האַט מיט נעגל דעם אייז צעשאַבן,
האַט מיט לאַפעס די ערד צעגראַבן,

האַט אונטער טויער זיך געשאַרט
און האַט אין שטאַל זיך אַריינגעשאַרט.

וואַלט אים קיינער נישט דערהערט,
וואַלט אים קיינער נישט געשטערט.

אַבער,

הינט אין הויף נעמען האַווקען ;
און די קעצלעך נעמען מיאַווקען ;
און די האַזן נעמען קוויטשען ;
און די קעלבער נעמען ריטשען ;
און די ציגן נעמען מעקען
און די לעמער נעמען בלעקען.

הייבן בהמות אָן צו מוקען ;
און די אייזלען הי - הי - הוקען ;
און די אַקסן נעמען סאַפען ;
און די פּערד — זיי הירזשען, כראַפּען.

הייבן הענער אָן צו קרייען ;
און די הינער קאַ-קאַ-קאַקען ;
און די גאַנערס היססען, פליען ;
און די גענדזלעך גאַ-גאַ-גאַקען.

און דער אינדיק שרייט און פילדערט :
— האַלדער - הילדער ! האַלדער - הילדער !

און די ענטלעך — שטאַרק צעשראַקן —
קוואַק-וואַקען, קוואַק-וואַקען, קוואַק ! קוואַק !

**
*

אין מיין הויז איז אַונט - שטיל :
ס'ליגט קוגאַר זיך אויסן דיל ;
און דער אויוון וואַרעמט, גליט ;
און אַ טשייניק קאַכט און זידט —
זויל מיט אומעטיקן ניגון
סיגאַנצע. הויז אין שלאַף פאַרוויגן.

מיטאַמאַל ווערט אַ ליאַרעם
און טרייסלט אויף די גאַנצע פאַרם !

ווי טרומייטערס וואלטן שאַלן,

טראַגן קולות פון די שטאַלן!

ס'נעמט מיר טרייסלען צאָן-אַן-צאָן,

כ'זוייס נישט וואָס מען הייבט אָן טאָן!

ווי מײַן וואַלפֿן - הונט, קוגאַר,

האַט דערשמעקט נאָר די געפאַר

און דערהערט געהייל פון שטאַל—

האַט ער טיר געטאָן אַ פּראַל,

איבער הויף געטאָן אַ יאַג

און צו שטאַלן זיך אַ טראַג.

האַט אונטער טויער זיך געשאַרט,

האַט אין שטאַל זיך אַריינגעשפאַרט,

האַט קעגן וואַלף זיך אויפגעשטעלט

מיט אַן אויפגעהורבעט רוקנביין,

האַט שאַרפע ציינער אויסגעשטעלט

און האַט געקלאַפט מיט די שטאַרקע ציין.

פּלוצלינג האַט ער זיך געטאָן אַ וואַרף

אויפן שינדער — אויפן וואַלף,

מיט אַ שיפען, מיט אַ סאַפען!

מיט אַ כריפען, מיט אַ כראַפען!

לאַפעס קלאַפן — קליפ! און קלאַפ!

ציינער שנאַפן — כרי-ריפ! און כרי-ראַפ!

און דערנאָכדעם — וואָלף-געוויי.
און דערנאָכדעם — שטיל אַזוי...

און דערנאָכדעם — הונט-געבריל.
און דערנאָכדעם — ווידער שטיל...

ביז איך בין צום שטאַל געקומען,
איינגעשטילט האָט זיך דאָס ברומען.

ציטערט אויף אין האַרץ אַן אַדער :
— צי לעבט נאָך מיין קוגאַר ?
צי איז נאָך גרויס די וואָלף-געפאַר ?

כ'קלאַמער ביקס צום שיסן גרייט.
מיין פאַסטוד, מיט עלעקטרישן פּאַנאַר,
לויפט און עפנט טויער ברייט
און — סטוט אַ שלאַג אין האַרץ אַ פרייד !
כ'זע : דער גרויער ליגט אַזוי
אויסגעצויגן, שטיל, אויף שטרוי...
און מיין קוגאַר — ווי אַ זיגער —
שטייט מיט לאַפעס אויף דעם קריגער.

דערזען מיך אין טויער שטיין,
שטעלט ער אויס זיינע שטאַרקע ציין,
טוט אַ ברום מיט שטאַלצן קאַפּ
און גייט פון טויטן וואָלף אַראַפּ.

אַט אַזאַ מין וויסטן סוף
האַט די מעשה מיטן וואָלף.

**
*

און געשען איז דאָס אין יאָר
ווען מיין רויטע האָט געהאַט אַ פּאַר :
איינס אַ רויטס, ווי זי אַליין,
און דאָס צווייטע — שוואַרץ און קליין.

האַט די רויטע זיך צעוואַקסן —
גרעסער, שטאַרקער נאָך פון אַקסן!
אַפגעציילט דריי קאַלבן - יאָרן
און איז באַלד אַ קו געוואָרן.

מעגט איר אַנקוקן אַ קו —
אויסצופאַרן וועלטן! נו,
און די שוואַרצע? — אויך אַ קו,
און אַ „בהמהלע“ דערצו.

אויב איר זיילט נאָך הערן איצט,
זיצט מיט אויערן פאַרשפיצט,
כיזעל דערציילן, הערט זיך צו,
פון מיין „לויפערקע“ דער קו.

מיינ רויטע קו

שטאלץ איז זי, די רויטע מיין —
ווי די וועלט וואלט אירע זיין!
קלוג איז זי, די רויטע מיין,
שיין און קלוג — ווי א קו קען זיין.

אויגן האט זי — פלאם און בליץ!
הערנער האט זי — שארף, פארשפיצט.
און אויף שטערן איז אויסגעקריצט
אז אין איר דער מוזיק זיצט.

„לויפערקע“ איך רוף דעם מוזיק.
שטענדיק איז זי מיר אין היזק!
וויל אין שטאל מיט קי נישט שטיין,
וויל גאר לויפן, זיין אליין.

איינמאל, ערשט אין שטאל פארשפארט,
פרישע היי איר צוגעשארט,
און איד בין אוועק אין פעלד —
סנאפעס דארטן אויפגעשטעלט.

כ'בינד דעם קארן און מיר דאכט
אז שטאל האט זיך אויפגעמאכט.
כ'אייל צוריק, — די שטאל איז אפן,
און מיין רויטע איז אנטלאפן.

זוך איך, רוף איך, און זי פעלט.
כ'קום צום קוקרווע-פעלד —
כ'זע אין טאַל, אין הויכן קאַרן,
וויגט זיך רויטער קאַפּ און האַרן.

און זוען דערזען אַז איך קום נאָך איר,
לאַזט זי זיך אַנטקעגן מיר
מיט אַ „מיר-ו!" ווי איינער זאָגט:
„וואָס האַסטו זיך נאָך מיר געיאָגט?"

זאָג איך: אַ בהמה — מעג זי זיין
אי רויט, אי קלוג, אי שיין,
אַבער, צוריק צום היי אין שטאַל
מוז זי מיט איר קלוגשאַפט גיין.

כ'האַב אויף האַלדז פאַרוואַרפן איר אַ שטריק
און אַפגעפירט זי אין שטאַל צוריק.

**
*

זינט כ'האַב דערקענט די רויטע קו
האַב איך נישט געהאַט קיין ברעקל רן.

איינמאַל, ווינטער, זון און קעלט;
טיף דער שניי ליגט אויפן פעלד;
שטיל דער טאַל — פון האַן קיין קריי!
אונטער טריט בלויז קרעכצט דער שניי.

אָנגעטאָן אין פעלצל וואַרעם,
איבער פעלדער פון מיין פאַרעם
כ'גני מיט קוגאַר אויף דער וואַכט,
איידער ס'קומט די ווינטער - נאַכט.

היטן מוז מען טאַמער וואַלף,
טאַמער בלאַנדזשעט וווּ אַ שאַף —
ס'ליגט מיין פאַרעם דאָך צעשפרייט!
טראַג איך ביקס געלאָדן, גרייט,
מאַלע ווי אַ זאָך זיך מאַכט
אין אַ פעלד, און צו דער נאַכט.

גני איך רויק, פינף זיך צו —
ס'וויגט זיך טאַל מיט ווינטער-רו:
פון ווייטן קוימען קנולט אַ רויך
און בלייבט פאַרחלומט אין דער הויך;
און אין בלויען הימל - הויך
אַ ווייסער וואַלקן חלומט אויך.

פלוצלונג שאַלט פון וואַלד אַ „מוריו!"
און טרייסלט אויף אין טאַל די רו.

פינצטער ווערט מיר ווייסער טאַג!
ס'טוט דאָס בלוט אין האַרץ אַ שלאַג:
— ס'איז מיין קו! מיין רויטע קו!
נו, וואָס טוט מען איצט דערצו?

כ'בין אין שרעק געבליבן שטיין:
— לויפערקע! מיט וועלף אַליין!

וואַלף איז ווילד, און וואַלד איז גרויס —
 אַך, וואָס לויפערקע קען טאָן!
 שניי איז טיף, און וואַלף איז ביין,
 און הונגער שאַרפט זיין שטאַרקער צאָן.

שוין, פאַרפאלן לויפערקע!
 שוין, דער סוף פון רויטינקער!

ווי איך שטיי און טראַכט אַט דאָ,
 כיזע מיין קוגאר איז נישטאַ.
 און סע נעמט פון וואַלד זיך טראַגן
 וועלפיש וווינען, וועלפיש קלאַגן.

און אַ ברילן הערט זיך באַלד,
 און אַ ברומען טראַגט פון וואַלד.
 און געשריי באַלד נעמט זיך הייבן —
 ווי דאָרטן וואַלטן קעמפן לייבן!

און איך זע אין לופטן באַלד,
 קראַען קרייזן איבער וואַלד
 מיט אַ פלאַטער און געדריי,
 מיט אַ קראַקען און געשריי.

טראַכט איך — נו, שוין אַלץ פאַרלאָרן!
 אויך מיין קוגארן אַנגעוואָרן!
 קעגן טשאַטע וועלף — און אַליין —
 וועט מיין בראַווער נישט ביישטיין.

פלוצלונג שטילט זיך איין דער וואַלד ;
שוואַכער ווערט דאָס וויען באַלד ;
שוואַכער, ווייטער, און צעצויגן —
ווערט מיט קראַען וווּ פאַרפלוּיגן.

וואַלד איז ווידער שטיל געוואָרן,
און איך שטיי נאָך זוי פאַרלאָרן ;
אַז מײן רויטער, און אַן מײן פריינד —
זוי וועל איך אַהיימגיין היינט ?

מיטאַמאַל, — אין ווייט — אַ בילן
און אַ טופען כ׳דערהער אַ שטילן.
האַב איך אויגן אַנגעשטעלט
צו דעם וואַלד און צו דעם פעלד.

כ׳זע, ביים וואַלד, אַ רויטס זיך העלט.
נאַכדעם, איבער שנייאַיק פעלד,
כ׳זע מײן רויטינקע זיך טראַגט
און נאָך איר מײן קוגאַר יאַגט.

קוק איך, און מײן פריינד איז גרויס ;
ביידע פון געפאַר אַרויס !

ביידע קומען שטאַלצע צו —
קוגאַר, און מײן רויטע קו ;
ביידע זענען שטאַרק צעהיצט
און מיט וואַלפן - בלוט באַשפּריצט.

און איך, צעוואַרעמט פון גרויס פרייד,
ווי צו מענטשן כ'רייד און רייד:
— זאָג מיר, קוגאַר, זאָג מיר, רויטע,
וויפל וועלפלעך ליגן טויטע?
וואַרפט מיר קוגאַר „האַוו-האַוו!“ צו,
און די רויטע גיט אַ „מ'רירו!“

גלעט איך קוגאַרס שטאַלצן קאַפּ,
וויש דער רויטערס האַרן אָפּ,
און אין וועג זיך גלייך פאַרנומען —
און אַלע דריי אַהיים געקומען.

*
*
*

האַב איך שטאַלן אויפגעמאַכט,
האַב די קו אַריינגעבראַכט,
און די רויטע צוגעבונדן
צו אַ גרויסן סלופ אַ רונדן:
— דאָ, מיין רויטע, וועסטו שטיין
ביז איך וועל דיך לאָזן גיין!

און דערווייַל, אין שטומע צינגער
רעדט און מאַנט דער דורשט און הונגער.
(שטומע צינגער בעטן שטום —
ווער מיט מעקען, ווער מיט ברום).
גיב איך קערנער, האַבער, היי,
און צו טרינקען גיב איך זיי.

**

בין איך האב די שטאל פארמאכט.
אנגערקוט האט זיך די נאכט
און דעם שניי מיט בלוי באהויכט.

אין ווייט, מיין הויז איז שוין באלויכטן ;
פון די פענצטער, פראסט - באהויכטע,
שטראמען פאסן ליכט אויף דעם אָרום
און צינדן שטערנדלעך אין שניי.

איך גיי. קוגאר, אַ מידער, גייט-נאך שטום.
דער פראסט איז גרויס,
ריטשעט אונטער טראַט
און קנאקט אַ פראַסטיק לידל אויס.

און אין מזרח, הינטער באַרג דאָרט,
קוקט לבנה גרויס און רויט אָרויס.

כ'הער אין גאַנג דער „גאַנג“ * שוין קלינגט :
„אָונט - ברויט איז גרייט! גרייט! גרייט!“

ווערט מיין קוגאר פריילעך, שפרינגט
און בילט : „האַוו - האַוו“ ! כ'בין גרייט ! גרייט !

זאָג איך : קוגאר, הונט פון הינט !

האַסט דיין עסן היינט פאַרדינט !

* „גאַנג“ : אַ שטיק שטאַל הענגט אויף אַ שטריק. ווען מ'קלאַפט
אין דעם גיט ער אָרויס אַ הילכיקן קלאַנג. וואָס הערט זיך ווייט.
דער „גאַנג“ ווערט גענוצט צו רופן די „פאַרם-הענט“ עסן.

**
**

זענען מיר אַרײַן אין תּוּיז —
שטוב איז וואָרעם, אויזן ברענט,
און ווייב און קינד און פּאַרם - הענט
קוקן שוין אויף מיר אַרויס.

הענג איך אויף ביקס אויף דער וואַנט,
טו מיין שעפּסן-פעלצל אויס,
און מיט וואַסער פון קאַלטן קראַן
כּוואַש דעם פּראַסט פון מיר אַרויס.

זעצן אַלע זיך צום טיש,
און עסנדיק די שפּייזן פּרישע,
איך דערצייל אי „וואַס“, אי „ווען“,
ווי דערהערט, און וואַס געשען.

און ווי פּלוצלונג — קוגאַר פעלט!
(אַט דער שוואַרצער, אַט דער שוטה!)
ער האַט זײַן לעבן איינגעשטעלט
צו ראַטעווען די רויטע ...

און

ס'איז נישט קיין גרינגער ביסן!
ער האַט די רויטע, איר מעגט עס וויסן,
פון וואַלפּ'ס מויל אַרויסגעריסן!
מיינט איר דאָך, ער האַט די רויטע ליב
ביז איינשטעלן פאַר איר זײַן לעבן?

ניין, ס'הייבט זיך גאָר נישט אָן!
נישט פאַר איר
האַט ער זיין לעבן געשטעלט אין קאַן,
נאָר פאַר מיר.
ער ווייסט דער הונט, אַז די רויטע
איז מיר טיער.
און פאַר מיר וועט ער תמיד
גיין אין פֿייער!

אַט אַזאַ איז ער, מיין קוגאַר —
ער ווייסט נישט פון קיין טויט-געפאַר!
איז עס דען אַ ווונדער,
וואָס איך האָב אים ליב דערפאַר? ...

**
*

הערט מען, און יעדערער באַזונדער
קוקט אויף קוגאַר מיט ליבע
און מיט ווונדער.
און די קינדער זאָגן: „מאַמע,
כ'בין שוין זאַט. כ'וויל נישט עסן.
זאַל מיין פאַרציע קוגאַר עסן" ...

שפעטער, זאָט און פול מיט רו,
 איך רוק מיין שטול צום אויוון צו,
 זיץ און רויכער מיין ציגאַר.
 נעבן מיר, שטיל, ליגט קוגאַר.
 און אויף קוגאַר, אין גרויען קנויל,
 ביידע קעצלעך ליגן פויל.

שטוב איז וואַרעם, אויוון גליט,
 און דער אָונט רוק ציט.
 און די שטילקייט קריכט אין אויער,
 עגבערט דאָרט און בויערט, בויערט.
 און דער זייגער טיקט פאַרטראַכט,
 וויגט זיין צינגל: נאַכט! נאַכט!

און אין קאַבינע פון די „פאַרם־הענט“
 כראַפען מיט דער דיל און ווענט...
 און די קינדער — לאַנג שוין שלאָפן.
 זאָגט מיין ווייב: „ס'איז שוין שפעט,
 האַסט גענוג זיך אָנגעלאָפן,
 צייט אויך דיר צו גיין אין בעט“.

זאָג איך:

— יע, מיין ווייב, האַסט צוגעטראָפן!

האַב איך טירן צוגעשלאָסן,
 האַב די לאַמפן אויסגעלאָשן
 און געלייגט זיך שלאָפן.

כ'הער דורך שלאָף — מוריו! און מוריו!
 (מיין שלאָף איז נישט קיין שווערער,
 דעם מינדסטן שאַרף דערהער איך).
 כאָפּ איך אויף זיך, הער זיך צו —
 יע, אָן אויפהער און אָן רו
 טראַגט דאָס מרוקען פון מיין קו,
 פונקט ווי זי וואָלט שרייען — העלף!
 טראַכט איך: וועלף! שוין ווידער וועלף!

ווינטער הונגערט וואָלף אין וואָלד,
 און די נאַכט איז לאַנג און קאַלט.
 קומט דער שינדער צו די שטאַלן —
 דאָרט אַ שעפּס צי קו באַפאַלן.

טו איך איילנדיק זיך אָן,
 כאָפּ מיין יעגער-ביקס פון וואַנט
 און מיט פיבערדיקער האַנט
 כ'שטופ די קוילן, לאַד אים אָן.

כאָפּ עלעקטרישן פאַנאַר,
 טו אַ פייה, אַ רוף: — „קוגאַר!“
 שפּרינגט מיין שוואַרצער גלייך צו מיר
 און מיט געבריל ער רייסט די טיר.

לויפן מיר אין הויף אַרויס —
 שניי איז טיף, און פּראַסט איז גרויס,
 און לבנה ליכטיק שטראַלט.
 כ'זע — מיין שטאַל איז אויפגעפּראַלט,

און פון קוקורוזע - פעלד,
ווד אין סטויגן אָנגעשטעלט
ליגן סנאַפעס שניי - באַדעקט,
טראַגט דאָס מרוקען — „מוריו! און מוריו!“

כ'קלעטער פלויט און קוק זיך צו
יע, ס'איז זי, מיין רויטע קו.
שטייט לעם קוקורוזע - סנאַפּ
מיט אַן איינגעבויגן קאַפּ,
ווי זי וואַלט מיט שאַרפּן האַרן
קעגן פיינט דאָרט געקעמפט מיט צאַרן.

זאָג איך : — קוגאַר, ווי מיר שיינט,
הינטער סנאַפּ, דאָרט, שטייט דער פיינט.
שאַרף, מיין שוואַרצער, דינע ציין!
לאַז אין אים קיין גאַנצן ביין!
טו מיט גבורה זיך אַ וואַרף,
און מאַך פון שינדער דאָרט אַ סוף!

לאַזט זיך קוגאַר מיט געוויי.
איך, אויף פלויט, מיט ביקס אַזוי,
ציל צום קוקורוזע-סנאַפּ
און וואַרט ביז וואַלף שטעקט אַרויס זיין קאַפּ.

כ'קוק מיט שרעק, האַלט אַטעם איין —
קוגאַר שפּרינגט אין סנאַפּ אַריין
און ...

וואָס איז דאָרט? כ'הער קיין בילן!
פירט ער דאָרט אַ קאַמף אַ שטילן?
האַט מיין קוגאַר זיך פאַרלאָרן?
וואָס איז מיט מיין הונט געוואָרן?

אַט, און קוגאַר שפּרינגט פון סנאַפּ
און לאָזט אין פעלד זיך אין גאַלאַפּ!
טוט אַ שפּרונג, אַ טאַנץ, אַ דריי,
טוט אַ קייקל זיך אין שניי,
און אַט איז ער ביים סנאַפּ צוריק!
אַט, פאַרסאַפּעט, און צעהיצט,
און מיט אויערן פאַרשפיצט
ער יאַגט מיט האַסט צו מיר צוריק.

שריי איך: קוגאַר! פּראָוועסט שטיק?
גיי צוריק, דו הונט! צוריק!
האַסט אַ וועלפּיכע דערשמעקט?
וועלפּיש בלוט אין דיר דערוועקט?

כ'קריך פון פּלויט מיט שרעק אין האַרץ:
בילדער מאַלן מיר זיך שוואַרץ
ווי קוגאַר ווערט ווי וואַלף אין וואַלד
און וועט אַ שפּרונג טאַן אויף מיר באַלד
און איינזינקען זיין צאַן אין מיר.

און טאַקע, קוגאַר שפּרינגט אויף מיר
און... לעקט מיין פנים, בילט מיט פּרייד,
שלעפט ביים אַרבל — רעדט אַן רייד —

ווי איינער זאָגט: „קום, קום, קום ו!“
און ער קוקט מיר אין די אויגן שטום.

טראַכט איך: עפעס איז געשען!
מען דאַרף צוגיין, מען דאַרף זען.
זאָג איך: גוט, מיין קוגאַר, גיי!
און איך פאַלג נאָך אין טיפן שניי
מיט ביקס אין האַנט צום שיסן גרייט,
אויב עס קומט געפאַר און נויט.

טאַנצט מיין הונט מיט פרייד פאַרויס,
האַלט די אויערן פאַרשפיצט,
לויפט און שפּרינגט, און ציט זיך אויס
ווי אַ קעצל שטיפט ער איצט!

און פון זוינט, מיין רויטע קו
רופט און רופט: — „מוריו, מוריו, מוריו!“

כאייל צום סנאַפּ און בלייב באַלד שטיין:
כ'זע אַ קעלבל רויט און קליין
ליגט און ציטערט אונטער סנאַפּ,
און די קו — זי טרעט נישט אָפּ!
הערט נישט אויף איר קינד צו לעקן —
וויל עס מיט וואַרעמקייט באַדעקן.

האַב איך לאַנג דאָ נישט געטראַכט
און די קאַלב אין שטוב געבראַכט.

אויסגעבעט איר אויפן דיל,
און געלאזט זי ליגן שטיל.

נאכדעם קו אין שטאל פארטריבן,
און האב שלאפן זיך געקליבן.
זאג איך: קוגאר, איך גיי שלאפן.
האלט, מיין פריינד, דיין אויער אפן —
האלט אן אויער אויף דער שטאל! ...
מיטאמאל טוט טיר א פראל
און די רויטע — מיט א „מורמוז!“
שפרינגט אין היז צום קעלבל צו.

פון גערודער און שטופעריי,
פון געבריל און האוקעריי —
אויפגעוואכט האט ווייב און קינד
און דאס גאנצע הויז-געזינד.

**

נו, איז דאָס געווען אַ נאַכט! —
מיט קיין אויג נישט צוגעמאַכט!

פול געווען אין הויז מיט רייד.
און די קינדער — פול מיט פרייד!
זיך צוגעשאַרט ווי קעצלעך שטיל
צו דעם קעבלל אויפן דיל,
און מיט ציטער עס געגלעט,
און געפלאַפלט, און גערעדט,
און געקוואַלן און געפרעגט.

כ'האַב דערציילט פון אַנהייב־אָן:
וואָס געשען, און וואָס געטאָן,
און פאַרוואָס, און וויאַזוי;
און פון סנאַפּ באַדעקט מיט שניי,
און פון קוגאַר — גאַר באַזונדער!
ווי דער שוואַרצער — ס'איז אַ ווונדער —
האַט דערפרייט זיך מיטן קעבלל,
האַט צעלאָזט זיך ווי אַ שוועלבלל,
מיט געשוועב און ניט געדריי
איבער פעלדער טיף מיט שניי.

זיצן קינדער פול מיט ווונדער
אַרם קעלבן אויפן דיל,

און אין קעפעלעך באזונדער
מאלן בילדעלעך זיך פיל.

צווישן קינדער איינגעקלאמערט
ליגט קוגאר אין האלבן דרימל ;
אויף זיין רוקן, זוי אויף סאמעט,
די גרויע קעצעלעך צוויי, ווי תמיד,
ליגן איינגעקנוילט אין דרימל.

און די רויטע, כאטש א מאמע,
איז א שטיפערקע גאר גרויס :
לעקט איר קעלבל, און צוזאמען
לעקט זי קינדערס קעפלעך אויס.

לאכן קינדער, לאכן הויך :
„רויטע מיינט, איך קעלבל אויך!“

און די רויטע רעדט אן רייד, —
שטומע מאמע דארף קיין רייד !
לעקט דאס קעלבל, לעקט א קינד : —
„זענען מיר דאך איין געזינד !“

און זי קערט איר קאפ צו מיר,
כאפט א גנביש קוק צום טיר —
טיר איז צו. — „יא, איין געזינד !“
און זי לעקט מיין אנדער קינד.

נו, וואָס זאָגט איר נישט דערצו?
גלויבט זיך דאָס אייך אויף אַ קו?
כ'פרעג אייך? — וועט איר זאָגן: קלוג?
ניין! „קלוג“ איז נישט גענוג!
איר זאָג אייך, —
ס'איז אַ מוזיק, נישט קיין קו!

.ג

ווען פאָל האָט דעם
בלוייען אַקס געפונען

(פון די לעגענדעס וועגן דעם
אַמעריקאַנעם פאַלקס-העלד
פאַל באַניאָן)

אַרײַנפיר

איך ברענג דאָ בלויז אַ קליינעם טייל פון די פּאָל באַניאָן לע-
גענדעס, כדי צו געבן אַ באַגריף דעם ייִדיש־לייענער וועגן איך
צווייג פון דער אמעריקאנער פּאַלקס־מעשה, — די הומאַריסטישע;
פאַר דעם צוועק האָב איך אויסגעקליבן די פּאָל באַניאָן־לעגענ-
דעס, ווייל זיי שפּיגלען אַפּ אַמבולטסטן און מער אַרומעמענדיק
דעם גייסט, דעם כאַראַקטער און די שטרעבונגען פונעם אמערי-
קאנעם פּאַלק און באַזונדערס — זיין אייגנאַרטיקן הומאַר.

דער הומאַר פון דעם אמעריקאנעם איז, אין מערערע פּאַלן,
אַ נישט־דירעקטער, אַביסל אַ פאַרהוילענער, אַ שטילער, אַבער —
אַן עקספּלאַסיווער, וואָס ליגט אויף דער גרענעץ פון סאַרקאַזם.

די אַביסל אויפגעבלאַזענע נייגונג פון דעם אמעריקאנער צו
איבערגעטריבענע ווונדער־מעשות, האָט איר וואַרצל אין זיין נטיה
צו באַרימעריי. דאָס לאַזט זיך דערקלערן מיט דעם, וואָס סיי
אין געאַגראַפּישן און פיזישן פאַרמעג פונעם לאַנד, און סיי אין
איר געשיכטע פון אויסשפּרייטונג, אויפבוי און קאַלאַסאַלער אַנט-
וויקלונג, איז ווייניק פאַראַן פון דעם געוויינלעכן. די אמעריקאנער,
לעבנדיק אין אַט דעם ריזיקן ווונדער־לאַנד, זענען געבוירענע
ריזונדע, וואַנדערערס, זוכערס און אויפטווערס. די נייע שטרעקעס,
וואָס האָבן זיך געהאַלטן אין אויסשפּרייטן פאַר זיי, האָבן געעפנט
וועגן צו נייע מעגלעכקייטן, אַנטפּלעקט נייע נאַטור־אוצרות, מעל-
כע האָבן געפירט צו נייע דערפינדונגען, צו אַ נייעם אויפטו, —

צו אַ נייעם ווונדער. פון דעם נייעם אויפטו זענען דערציילט גע-
וואָרן און איבערדערציילט געוואָרן מעשות אין פּאַלק (און דער
אַמעריקאַנער האָט ליב צו הערן און האָט ליב צו דערציילן מע-
שות), באַזונדערס ווונדער-מעשות, וואָס רופן אַרויס שטוינונג און
סורפּריז.

דער אַמעריקאַנער, כדי צו פּאַרגרינגערן זיין לעבן, האָט אַלע-
מאָל געזוכט אויסצובעסערן זאַכן — אַפילו אין דער רוינער נאַטור
וואָס אַרום אים; פון דעם נעמט זיך, וואָס דער אַמעריקאַנער מעשה-
דערציילער וועט זיך נישט אָפהאַלטן פון פּאַרבעסערן אַ מעשה וואָס
ער האָט געהערט, ווייל ער האַלט פון דעם ווערטל: „צו מאַכן פון
אַ גוטער מעשה אַ בעסערע, טוט קיינמאָל נישט וויי“.

“Making a good story a little better, never hurts”.
און אין וועבן גומהדיקע ווונדער-מעשות האָט דאָס פּאַלק אויך
געהאַט דעם ביישפּיל פון די פּראָפּעסיאָנעלע מעשה-דערציילערס,
וועלכע האָבן תּמיד „אויסגעבעסערט“ אַ מעשה — סיי אין ליד, סיי
אין וואָרט, און סיי אין שריפט.

די טיפּיש אַמעריקאַנער פּאַרם פון מעשה-דערציילן איז נישט
דער אַנעקדאָט — די קורצע דערציילונג, נאָר דער „יאָרן“
(YARN — געוועב), — דאָס וועבן געמיטלעך אַ מעשה פון
אייגענע דערפּאַרונגען אָדער דעראינערונגען וואָס רופן אַרויס
שטוינונג, סורפּריז און געלעכעטער פון די קוים גלויבלעכע אַוואַנ-
טורעס. און דער „יאָרן“ ווערט דערציילט אין אַ נישט-געאייילטער
טעמפּאָ, אָן אַ שמייכל אויף די ליפּן; בלויז אין די אויגן פונעם
דערציילער טאַנצט אַ שטיפּעריש פייערל און באַלויכט אַ קוים
באַמערקטן שמייכלע, וועלכער ליגט באַהאַלטן צווישן די
קנייטשן פון די אַביסל צונויפגעשנורעוועטע אויגן, אָבער — מיט

אַן ערנסט אָנגעצויגן פנים. גלייך ווי מען דערציילט אמתע פּאַסי-
 רונגען פון לעבן, פון וועלכע יעדער איינער האָט אַן אָנונג און
 אין וועלכע ס'איז נישטאָ פון וואָס צו ווערן איבערראַשט.
 פון אַלע אַמעריקאַנער פּאַלקס-העלדן קוקט אַרויס דער „יענקי“
 מיט זיין חוש פאַר גערעכטיקייט; מיט זיין גרייטקייט צו פאַרטיי-
 דיקן; מיט זיין שטענדיקן איבערקליגן דעם פיינט און מיט זיין
 בראַוואַדאַ-זשעסט: ער איז דער באַזיגער און דער רעטער; ער
 איז דער גרויסער אויפטווער. ווי אַ קולט-העלד איז ער פאַרקער-
 פערט אין דעם האַלב-פאַרגעטערטן פּאָל באַניאַן-טיפּ. — דער
 אומאויסשעפלעכער קוואַל פון ענערגיע; פון שיינעם איינפאַל, פון
 גרויסן אויפטו און פון פאַרשריט פאַר זיין לאַנד; ער איז דער
 גרויסער און גוטמוטיקער „באַס“ און איז אויך דער גרעסטער און
 שטאַרקסטער אַרבעטס-העלד.

די פּאָל באַניאַן לעגענדעס, ווי אייניקע אַמעריקאַנער פּאַלק-
 לאַריסטן האַלטן, זענען געשאַפן געוואָרן אין די (LOGGER)
 וואַלד-העקערס קעמפּפּ.

די וואַלד-העקערס פלעגן אין האַרבסט זיך אוועקלאָזן אין די
 וועלדער; דער לאַנגער ווינטער מיט שניי און אייז פלעגט זיי
 אַפּשליסן פון דער אַרומיקער וועלט; פון זון-אויפגאַנג ביז זון-
 אונטערגאַנג פלעגן זיי אַרונטערהאַקן די ריזנביימער פון די שטאַ-
 מען, אַרומשניידן די צווייגן און מאַכן פון זיי קלעצער גרייט גע-
 בונדן ווערן אין פליטן און געשיקט ווערן צו די זעג-מילן; זייער
 שפּייז איז באַשטאַנען מערסטנס פון — געזאַלצן פלייש, בעבלעך
 און שוואַרץ ברויט.

אין די לאַנגע ווינטער-אָונטן, נאָך אַ טאַג שווערער אַרבעט,
 פלעגן די „לאַמבער-זשעקס“ זיך אַרומזעצן אַרום דעם רונדן
 ברענענדיקן אויוון, — איבער וועלכן ס'פלעגן הענגען זייערע נאַסע

קליידער — פלעגן זינגען לידער און דערציילן זיך מעשות. די לידער און די מעשות זענען געווען, מערסטנס, פון זייער אייגענעם לעבן און פון זייערע העלדן.

יעדער קעמפ האט געהאט זיין אונטערנעמער, אדער „קעמפ־באָס“. דער קעמפ־באָס האט זיך אויפגעפירט ווי דער הויפטלינג פון אַ שבט; זיין וואָרט איז געווען געזעץ; ער האט געדאַרפט זיין דער בראַווסטער און שטאַרקסטער פון אַלע „לאַמבער־דזשעקס“. פּאָל באַניאַן איז טאַקע געווען אַ גרויסער און אַ שטאַרקער „לאַנגער“. די וואַלד־העקערס האָבן באַוונדערט זיין גבורה, זיין בראַווקייט און זיין אונטערנעמונגס־גייסט און דורך דעם איז ער ביי זיי געוואָרן דער העלד פון אַ סך מעשות.

אייניקע פּאָלקלאַריסטן האַלטן, אַז די מעשות וועגן פּאָל באַניאַן זיך אָנגעהויבן אַרום דעם יאָר 1860 און האָבן זיך געצויגן ביז אַרום דעם יאָר 1890. אָבער דאָס קען אָפּגעפרעגט ווערן. (?)

אין די מעשות איז פּאָל באַניאַן נישט קיין געוויינלעכער מענטש. נאָר אַ ריז; — אַ ריז וועלכער שטעלט מיט זיך פּאָר נישט איין מענטש, נאָר אַ גאַנץ לאַנד; אַ לאַנד וואָס איז פון גרויס פּאַרנעם, פון גרויסע מעגלעכקייטן און פון גרויסן אויפטו.

פּאָל באַניאַן איז דער זיכערער און געוואַגטער גייסט פון אַמעריקע: פון זיין יעדן אויפטו שלאָגט אַרויס דער אויפשטייג־רייט פון אַמעריקע; זיינע טריט זענען די ריזנטריט פון אַמעריקאַנעם פּאַרשריט. — טריט, וועלכע הייבן זיך אָן אין שטאַט מעין און שפּרייזן דורך דעם קאַנטינענט ביז אַרענאַ.

און אַט וואָס די „לאַמבער־דזשעקס“ דערציילן וועגן פּאָל

באַניאַן:

א י ס ש נ י י ד ון ז י ד ן צ י י ן

פאָל באַניאָן איז געבוירן געוואָרן אין דעם שטאַט „מעין“, נישט ווייט פון ים. ווען ער איז געוואָרן דריי וואָכן אַלט, האָבן זיך אים שוין אָנגעהויבן שניידן ציין; האָבן אַלע אויף אים גע- זאָגט: „פאָל וועט זיין אַ גרויסער חכם, — ער וועט אויפֿטאַן ווונדער!“ און ווונדער האָט ער גלייך באַוווּן: נאָך אין יענעם טאַג האָט ער צעביסן אַלץ וואָס ער האָט געקענט דערלאַנגען און צושלעפֿן צום מויל, ווי — די לאַנגע שווערע בענק, דעם גרויסן טיש, דעם אויוון, און די פיר פיס פון זיין טאַטנס בעט. און זיין טאַטע, דאַרפט איר וויסן, איז נישט געווען פון די קליינע מענטשעלעך, — דער העכסטער מענטש פון לאַנד האָט אים דער- גרייכט ביזן גאַרטל; ווען אימיצער האָט געוואַלט ריידן צו אים, האָט ער זיך געמוזט שטעלן אויף אַ באַנק, אָדער אויף אַ טיש, כדי דער אַלטער באַניאָן זאָל אים דערהערן. און אַט דער אַלטער באַניאָן, דאַרפט איר וויסן, איז געווען דער גרעסטער און שטאַרק- סטער לאַמבער-דזשעק (וואַלד-העקער) אין יענער צייט, האָט ער זיך געמאַכט אַ בעט — אַ לאַנגע, אַ ברייטע, אַ הויכע — פון די העכסטע און שטאַרקסטע ריזן-ביימער פון וואַלד; און פון אַט דאָס בעט האָט פאָל צעביסן די פיר פיס. דערפאַר טאַקע גייט אַרום דאָס ווערטל ביז היינט צו טאָג, — „פאָל האָט געשניטן זיינע ציין אויף ריזן-ביימער פון וואַלד“.

ווען זיין מאַמע האָט דערזען וואָס איר פאָל האָט דאָ אָפּגע- טאָן, האָט זי אים אַרויסגעזעצט אין הויף אויפן גראַז און געזאָגט: — שפּיל זיך דאָ, מיין קינד, ביז איך וועל פאַרטיק ווערן מיט אַפּקאַכן דאָס עקסל פאַר דיין טאַטנס מיטאַק, וואָרן ווען ער קומט אַהיים פון וואַלד איז ער זייער הונגעריק.

דער הויף איז געווען אַ גרויסער; אין דער ווייט, וווּ דער הויף האָט זיך געענדיקט, האָט זיך אָנגעהויבן אַן אַלטער גע- דיכטער וואָלד מיט ריזיקע ביימער; אין די טיפענישן פּונעם וואָלד האָבן אַרומגעיאָגט פּאַרשידענע ווילדע חיות.

ווען פּאָל איז געבליבן אַליין אין הויף און האָט דערזען דעם געדיכטן וואָלד אין דער ווייט, האָט עס אים גענומען ציען צו די ביימער. האָט ער זיך געלאָזט קריכן אויף אַלע פיר — ווייל ער האָט נאָך נישט געקענט גיין, — אָבער דער וואָלד איז נאָך אַלץ געווען צו ווייט פאַר אים צו קענען דערלאַנגען מיט דער האַנט. האָט ער זיך אויפגעשטעלט, געמאַכט אַ פאַר טריט און זיך גע- וואָלט לאָזן גיין גיכער, איז ער אומגעפאַלן איבער אַ לאַנגן פּלאַקן וואָס איז אים געלעגן אין וועג, איז ער געבליבן זיצן. דער „לאַנג- גער פּלאַקן“ איז געווען אַ „פּיווי“ (טרייב-פּלאַקן), וואָס זיין טאַר טע האָט געמאַכט פּונעם העכסטן בוים אין וואָלד אויף צו טרייבן די פּליטן איבערן טייך און איז געווען נייַן-און-נייַנציק פּוס לאַנג מיט אַ שאַרפן שפיץ ביים סוף.

ווען פּאָל האָט דערטאַפט דעם לאַנגן פּלאַקן האָט ער אים צוגעטראָגן צום מויל און גענומען איינבייסן מיט זיינע נאָך נישט דורכגעשניטענע ציין. און דאָ איז געשען עפעס אַזוינס וואָס איר וועט דאָך מיסטאַמע נישט גלויבן. זאָג איך איד, אַז אויף פּאָלן מעגט איר גלויבן נאָך גרעסערע זאַכן. אַט, הערט:

ווי פּאָל זיצט אַזוי — מיט די ציין איינגעביסן אין דעם ברייטן עק פּונעם פּלאַקן און מיט דעם שאַרפן שפיץ אויפגעהויבן צום וואָלד — אַזוי איז פון וואָלד אַרויסגעשפרונגען אַ פאַרסא- פעטער הירש מיט ריזיקע הערנער און איז מיט זיין אָפענעם מויל אַרויף גלייך אויפן שאַרפן שפיץ פּונעם פּלאַקן; דער הירש איז געפּלויגן פון אַ געפאַר, און דער שפיץ איז געווען שאַרף, איז דער

שטעקן אַרויס בײַם הירש פון עק און, דער הירש מיט די ריזיקע
 הערנער האָט זיך אַ גליטש געטאַן — ווי אַ בייגל אויף דעם בע-
 קערס שטעקן — ביז צו פּאַולס הענטלעך. און גלייך נאָכן הירש
 איז פון וואָלד אַרויסגעשפרונגען אַ גרויסער גרויער וואָלף מיט
 אַן אַעפענעם מויל — ווייל דער וואָלף האָט זיך געיאָגט נאָכן
 הירש — און אויך דער וואָלף האָט זיך, פון מויל ביז עק, אַרויפ-
 געגליטשט אויפן פּלאַקן וואָס פּאַול האָט געהאַלטן; און נאָכן
 וואָלף האָט זיך געיאָגט אַ טיגער; און נאָכן טיגער — אַ לייב;
 און נאָכן לייב האָט זיך געיאָגט אַ ריזיקע העלפּאַנט־שלאַנג, —
 און זיי אַלע האָבן זיך, פון אַעפענעם מויל ביזן עק, אַרויפגעגליטשט
 אויפן פּלאַקן. און דאָ האָט פּאַולס מאַמע געעפנט די טיר צום
 הויף און האָט אויסגערופן:

— פּאַול, מיין קינד, וווּ ביסטו?

ווען זי האָט אים דערזען אין דער ווייט, האָט זי צו אים
 אויסגעשפּרייט די הענט און האָט אויסגעוונגען:

— אַליין, אַליין, וועט מיין יינגעלע גיין!

קום צו מאַמען, נחת'ל שיין!

האָט זיך פּאַול אויפגעהויבן, אַרײַנגעשטעקט דעם פּלאַקן אין
 דער ערד, און זיך געלאָזט גיין צו זיין מאַמען.

דער פּלאַקן מיט אַלע חיות אויף אים איז מיט דער צײַט
 פאַרשטיינערט געוואָרן און שטייט נאָך דאַרטן ביזן היינטיקן
 טאָג. מענטשן פון שטאַט מעין האָבן עס אַ נאָמען געגעבן:

„פּאַול'ס טאַטעם-פּאַל“.*

* „טאַטעם-פּאַל“: אַ הויכער האַלצענער סטאַלב אָדער אַ קאַלאַן
 פון שטיין, אויף וועלכן פיגורן פון חיות זענען אויסגעקריצט;
 געוויינלעך חיות, וועלכע ווערן פאַרהייליקט פון געוויסע פּרי-
 מיטיווע שבטים.

דער ערשטער סימן

איין נאכט, ווען פאָל איז געווען דריי חדשים אַלט, האָט זיך זיין טאַטן געחלומט אַז ער פאַלט. ווען ער האָט זיך מיט שרעק אויפגעכאַפט, האָט ער דערזען אַז ער ליגט גאַר אויף דער ערד און צוויי פיסלעך פון זיין הויכער בעט זענען אָפגעזעגט. ווונדערט זיך פאַלס טאַטע, קוקט זיך אַרום און דערזעט:

אין וויגעלע, מיט אַ זיסן שמייכל אויף זיין פנים און מיט אַ זעג אין זיין רעכטער האַנט, ליגט פאַל און שלאָפט.

ווען דער אַלטער באַניאָן האָט דערזען די זעג אין פאַל'ס האַנט, איז אין אים אויפגעגאַנגען אַ גרויסע פרייד. ער האָט זיך געשטעלט איבער פאַל'ס וויגעלע, אים אַ וויילע אָנגעקוקט, און מיט שטאַלץ אין קול זיך אָנגערופן:

— פאַל, דו האַסט מיר געוויזן אַז דו ביסט דיין טאַטנס זון; אַז דו וועסט גיין אין דיין טאַטנס פוס-טריט, — גוט אַזוי! גוט אַזוי, מיין קינד! דו ביסט דער שטאַלץ פון דיין טאַטן! און איך האָף, אַז דו וועסט זיין דער שטאַלץ פון דיין לאַנד, און — אַ ביי-שפיל פאַר דער גאַרער וועלט.

און פון יענער נאַכט אָן איז קלאַר געוואָרן פאַר דער גאַנצער וועלט, אַז פאַל איז אַ געבוירענער לאַמבער-דזשעק (וואַלד-הע-קער); אַז ער — מיט זיינע איינפאַלן און מיט זיין אויפטן — וועט בייטן דאָס פנים פון דער יונגער, נאָך האַלברויער — יו. עפ. איי.

פ א ו ל ' ס ו ו י ג ע ל ע

ווען פאָל איז געוואָרן זעקס חדשים אַלט, האָט זײַן מאַמע פאַר אים צוגעגרייט אַ יום-טובדיקע וועטשערע, — אַ זײַטל הירשן-פלייש, זעקס טעפּ קאַרטאַפּל, זעקס קעפלעך קרויט, זעקס געקאַטע בוריקעס און זעקס רויע ברוקוועס און, אַ געדיכטן וופּ פון אַרבעס מיט פּאַסאַליעס. פּאָל האָט עס אַלץ אויפגעגעסן, האָט עטלעכע מאָל אָפּגעגרעבצט און — האָט זיך געלייגט שלאָפּן.

אין שלאָף האָט ער זיך אַזוי געוואָרפּן און געכראָפּעט, אַז די ערד האָט גענומען ציטערן אויף מיילן אַרום; הויכע נאָדל-ביימער האָבן זיך צעוויגט און האָבן זיך איבערגעבראַכן; און אַ וואַלד, פיר קווער מייל — דער איינציקער וואַלד פון יונגע בעראָזקעס אין יענער געגנט — איז איינגעפאַלן.

זענען מענטשן געקומען צולויפּן און זיך געבעטן בײַ זײַנע עלטערן:

— וועקט אויף אייער פּאָלן; ער קען נאָך חרוב מאַכן די וועלט מיט זײַן כראָפּען!

האַט דער אַלטער באַניאָן לאַנג נישט געטראַכט; ער האָט גענומען זײַן גרויסע האַק, האָט אויסגעהאַקט די העכסטע ביימער פון וואַלד און האָט פון דעם געמאַכט אַ וויגעלע גרויס גענוג פאַר פּאָלן; דאָס וויגעלע האָט ער אַוועקגעשטעלט אויפּן ים, אין דעם „פּונדי-אויסגוס, זי דאַרט פאַראַנקערט און געזאַגט: „דאָ וועט מײַן פּאָל שלאָפּן“.

דער ים אין דעם פּונדי-אויסגוס, דאַרפט איר וויסן, איז אַלע-

מאל שטורעמדיק; ערטערווייז איז דער ברעג — א שטיינערנער אפריס — זיבעציק פוס הויך! און די כוואליעס דארט צעשפילן זיך אפט נאך העכער פונעם ברעג. אבער, ווען מ'האט אריינגע-לייגט פאולן אין זיין וויגעלע, איז די וואג געווען אזוי שווער, אז די כוואליעס האבן זיך נישט געקענט א ריר טאן, און דער ים האט זיך אויסגעצויגן ווי א געפרעסטע בלויע ליילעך איבער א בעט און געבליבן ליגן שטיל ווי א קעצל.

אבער, ווען פאול איז איינגעשלאפן — פריער מיט קליינינקע כראפקעלעך, נאכדעם מיט גרעסערע, ביז ער האט זיך פארנאג-דערגעכראפעט מיט א געקייטלטן קרעשענדא און האט זיך גענו-מען ווארפן אין שלאף — איז געווארן אזא שטורעם אויפן ים, אז שיפן האבן זיך איבערגעקערט; און די כוואליעס אין דעם פונד-אויסגוס האבן זיך אזוי צעשטורעמט, אז זיי האבן הויך און ווייט איבערן ברעג געשמיסן, שטעטלעך פארשווענקט, אין ים אראפגעטראגן, און דעם האלב-אינדזל נאזוא שקאשיא שיער נישט געמאכט פאר א גאנצן אינדזל, ווייל די כוואליעס פון דעם פונד-אויסגוס האבן אריבערגעשמיסן און האבן זיך געטראגן איבער דעם האלב-אינדזל ביז צום אויסגוס פון מיראמיטשי.

זענען מענטשן געקומען צוליפן צו פאולס עלטערן און — מיט טרערן אין די אויגן — זיך געבעטן:

— האט רחמנות, וועקט אויף אייער פאולן איידער מיר אלע ווערן פארשווענקט פון די צעכוואליעטע וואסערן!

זענען טאטע-מאמע אדעק אויפועקן פאולן, אבער פאול איז געשלאפן אזוי געשמאק, אז זיי האבן אים נישט געקענט אויפ-וועקן.

זענען די מענטשן געלאפן און געבעטן הילף ביי דער רעג-י-

רונג. האָט די רעגירונג איינגעזען די געפאַר און האָט אַרויסגע-
שיקט זיבן קריגסשיפן אויפצווועקן פּאָלן. האָבן די זיבן קריגס-
שיפן זיך אויסגעשטעלט אין אַ האַלבן קרייז אַרום פּאָל'ס וויגעלע
און האָבן גענומען שיסן אין דער לופט מיט קאַנאָנען.

דאָס קנאַלן פון די קאַנאָנען האָט פּאָלן געבראַכט אַ זיסן
חלום. — אַ חלום וואָס איז געלעגן אין זיינע יונגע בלוטן: אים
האָט זיך געדאַכט, אַז ער הערט ווי לאַמבער-דזשעקס האַקן אונ-
טער אַ וואַלד מיט הויכע ביימער, און די ביימער פּאַלן איינע נאָך
די אַנדערע מיט אַ קראַך! קראַך! קראַך! האָט ער זיך אויפגע-
כאַפט פון שלאָף, איז אַרויסגעשפרונגען פון וויגעלע אין ים אַריין
און האָט זיך געלאָזט גיין צום ברעג, וווּ דער וואַלד איז געשטאַ-
נען.

אַלע ווייסן, אַז דער ים-ברעג אין פּונד-אויסגוס איז דער
העכסטער ים-ברעג אין דער וועלט. אָבער פון פּאָל'ס שפרונג אין
ים אַריין און פון זיין גאַנג אין די צעשטורעמטע וואַסערן, האָבן
זיך אויפגעהויבן אַזעלכע ריזיקע כּוואַליעס, אַז זיי האָבן אַרויפגע-
שאַסן נאָך זיבעציק פוס העכער איבער דעם ברעג און האָבן אַראַפּ-
געשווענקט הייזער, ביימער, בריקן, און די זיבן קריגסשיפן האָבן
זיך איבערגעקערט און זענען פאַרשוונדן געוואָרן אונטער די
וואַסערן...

דאָ וויל איך זאָגן אַ טרייסט-וואָרט צו די יעניקע, וואָס זאָרגן
זיך איבער דעם גרויסן פּאַרלוסט פון דער רעגירונג — זיבן
קריגסשיפן! זאָג איך אייך, און איר מעגט מיר גלייבן, אַז די
רעגירונג האָט דורך דעם געווינען, ווייל אַלס שטראַף פאַר די זיבן
קריגסשיפן האָט די רעגירונג צוגענומען פּאָל'ס וויגעלע, און פון
דעם געהילף האָט זי אויפגעבויט נייע זיבן קריגסשיפן מיט נאָך
אַ צוגאַב — אַ קליינע שלעפּשיף.

פאָל גייט אין סקול (בית ספר)

ווי אַלע לאַמבער-דזשעקס — כאַטש זיין קענטעניש איז גער-
ווען גרויס — האָט פאָל זייער ווייניק געלערנט. אמת, ער איז
געגאַנגען אין סקול, אָבער צוליב אַ סך סיבות זענען די געוויינלעכע
סקולס מיט די געוויינלעכע לערערעס נישט געווען פאַר אים. און
ווען פאָל האָט פּרובירט זיך אַליין אַרויסהעלפּן, האָט זיין סקול-
מאַסטער (לערער) אים נישט געקענט פאַרשטיין...

די זאַך איז אזוי געווען:

ווען פאָל איז אַלט געוואָרן זעקס יאָר, האָט זיין טאַטע אים
אַריינגעגעבן אין סקול. אַז פאָל זאָל לערנען צוגלייך מיט אַלע
זעקס-יאָריקע קינדער. און דאָ האָבן זיך אָנגעהויבן פּאָל'ס מאַ-
טערנישן און זיין סקול-מאַסטערס שוועריקייטן. און אַט פאַרוואָס:
כאַטש דער קלאַס-צימער איז געווען ברייט גענוג און לאַנג
גענוג, איז ער אָבער נישט געווען הויך גענוג פאַר פּאָל; פּאָל
האָט דאָרט געדאַרפט אַרומגיין — אָדער איינגעבויען, אָדער אויף
די קני — האָבן אַלע קינדער געלאַכט פון אים; און האָט זיך פּאָל
אַוועקגעזעצט, זענען די בענקלעך געווען צו נידעריק פאַר אים און
ער האָט נישט געהאַט וווּ אַהינצוטאָן זיינע לאַנגע פיס, האָט ער
אַלעמאָל געדאַרפט זיצן ביי דער הינטערשטער וואַנט פון קלאַס;
און האָט מען געדאַרפט שרייבן אויפן טאַול, איז דער טאַול גער-
ווען צו נידעריק און צו קליין פאַר אים, — אפילו ווען ער האָט
זיך געזעצט אויף די קני, האָט ער מער ווי צוויי אותיות, אָדער
צוויי ציפער נישט געקענט אַנשרייבן אויפן טאַול. אָבער פּאָל

האָט געוואָלט לערנען, האָט ער זיך פאַרטראַכט און האָט צוגע-
טראַכט אַזאַ זאַך :

דעם שטאַט „ווערמאַנט“ רופט מען אויך „גראַניט-שטאַט“. האָט פּאָל, מיט זיינע לאַנגע פיס, אַ שפּרונג געטאָן קיין ווער-
מאַנט; פּון אַ גראַניט-באַרג אָפּגעריסן אַ גראַניט-טאָול; אַ
שפּרונג געטאָן צוריק, עס אַרײַנגעשטעלט בײַ דער הינטערשטער
וואַנט פּון קלאַס-צימער און האָט אויף דעם גענומען שרייבן דעם
א"ב.

קומט אַרײַן דער סקול-מאַסטער — ער איז געווען אַ קליין
מענטשעלע — און וויל זען וואָס פּאָל האָט אָנגעשריבן. קוקט ער
אַרויף צום טאָול און זעט בלויז עקעלעך און פינטעלעך. נעמט
ער זיינע „פעלד-גלעזער“ און קוקט ווידעראַמאָל אַרויף, זעט ער
בלויז די אונטערשטע טיילן פּון אותיות. האָט ער זיך צעשריען
אויף פּאָלן און האָט אים באַליידיקט פאַר אַלע קינדער אין די
אויגן.

פּאָל האָט נישט געקענט פאַרטראַגן אַ באַליידיקונג, האָט ער
אָנגעכאַפט דעם סקול-מאַסטער בײַם קאַלנער, אים אויפּגעהויבן
און אַרײַנגעזעצט אין גרויסן קײלעכדיקן אויוון, וואָס איז געשטאַ-
נען אין מיטן פּון דעם קלאַס-צימער, (גוט וואָס דער אויוון איז
יענעם טאַג נישט אָנגעצונדן געוואָרן, ווײַל דער באַדינער וואָס
הייצט דעם אויוון, האָט אין יענעם פּרימאַרגן נישט געקענט אַרויס
פּון זײַן הויז, ווײַל די טיר איז איינגעפרוירן געוואָרן). און גלייך
דאָ האָט פּאָל באַשלאָסן, אַז האָבן צו טאָן מיט סקול-מאַסטערס
און מיט ביכער — איז נישט פאַר אים און, ער האָט זיך אַ לאַז-
געטאָן צו דער טיר. ער האָט אָבער מיט זיינע גרויסע פיס פאַר-
טשעפעט דעם אויוון, איז דער אויוון אומגעפאַלן און דאָס טירל

האָט זיך געעפנט. איז דער סקול-מאַסטער אַרויסגעקראַכן און האָט זיך געלאָזט לויפן נאָך פּאַוּלן.

פּאַוּל איז געלאָפּן אַ פאַרסאַפּעטער אַזוי גיך, אַז די ערד איז געפּלויגן אונטער זײַנע פּיס; און מיט יעדן אַטעם איז פון זײַן מויל אַרויסגעקומען אַ גאַנצער וואַלקן פאַרע און איז גלייַך פאַר-פרוירן געוואָרן אין דער לופט. זײַל דעמאָלט איז געווען זײער אַ קאַלטער ווינטער. ערשט, ווען פּאַוּל האָט דערזען דעם גאַלף (בוכטע) פון סעינט לאָרענס, האָט ער זיך אָפּגעשטעלט און האָט זיך אַרומגעקוקט: זײַן סקול-מאַסטער האָט ער מער נישט געזען; ער האָט אָבער געזען ווי זײַן פאַרפרוירענער אַטעם הענגט אין דער לופט ווי גרויסע אָנגעבלאָזענע ווייסע וואַלקנס און טראַגן זיך מיט די ווינטער-ווינטן צום ים.

און אַט דער פאַרפרוירענער פּאַוּל'ס אַטעם הענגט נאָך דאָרטן ביז היינט צו טאָג. די אַמעריקאַנער מאַטראָסן רופן עס „פּאַוּל'ס אַטעם“; אַנדערע רופן עס „פּאַוּל'ס זופ“; אָבער אין אַלע אַנדערע לענדער רופט מען עס מיטן פשוטן נאָמען — נעפל. און דאָס איז טאַקע דער נעפל, וואָס מאַכט שווער פאַר שיפן צו געפינען דעם וועג צו די פּאַרטן פון דעם שטאַט מעין.

פּאָל באַניאַן

יאָרן גייען, יאָרן קומען,
און מיט יאָרן — נייע צייט;
פון דעם וואַלד־ריז, פּאָל באַניאַן,
טראַגט לעגענדע זיך פון ווייט:

„אין שטאַט מעין איז אַ ריז געבוירן —
אַ לאַמבער-דושעק, — ווי שטאַל זיין ביין!
האַט זיין טאַטנס האַק גענומען
און צום וואַלד געלאָזט זיך גיין.

מיט איין שוונג פון האַק דער גרויסער
ליגט אַ וואַלד באַלד אויסגעהאַקט;
פול איז לאַנד מיט וועלדער טיפע —
שפּאַנט דער ריז און האַקט, און האַקט.

און ווי שמשון, אין זיינע צייטן,
שפּאַנט דער וואַלד־העקער, דער ריז,
און אין גראַניט־שטיין, ווי אין זאַמדן,
גראַבן איין זיך זיינע פּיס"...

שמשונס צייט — אַ קאַמף פאַר געטער;
פּאָל באַניאַנס — פאַר גאַטס וועלט!
אויף רויער ערד, אויף ווילדער ערד
אַ נייע וועלט ווערט אויפגעשטעלט...

מיט באַניאַנ'ס טראַט אינדוסטריע שפּאַנט

מיט ריזנשפּאַן, מיט אימפעט־שוונג, —

פּון „גראַניט־שטאַט“ ביז „אייביק־גריין־שטאַט“ *
הילכט זײַן האַק מיט נייעם קלונג...

ס'פּאַלן וועלדער, פּאַבריקן וואַקסן,

ס'וואַקסט פּאַרקער אויף ברוק, אויף טיך ;

ס'עפנט מענטש אויף זײַנע אויגן

און דערזעט ווי וועלט איז רייך...

ס'בעט נאַטור זיך בײַ דעם מענטשן :

— מיניע אוצרות־נישט פּאַרשעם !

סײַ אויף פּלאַכן, סײַ אין טיפּן

ליגן גרייטע, — נעם... און נעם !

שפּאַן איין ווינטן, וואַסער־פּאַלן,

גראַב אין ערד זיך ווי דער קראַט ;

גראַב מיט אימפעט פּון פּאַל באַניאַן,

שפּאַן מיט גבורה פּון זײַן טראַט...

פּאַל באַניאַן מיט זײַן בלויען „בעיב“ — **

זייער נאַמען טראַגט זיך ווייט ;

ס'קרעכצן בערג, ס'ציטערט אורוואַלד,

ס'טראַגט זיך ריטם פּון נײַער צײַט...

* „גראַניט־שטאַט“ — ווערמאַנט ; „אייביק־גריין־שטאַט“ — אַרעגאן.
** „בעיב“ — פּאַול'ס שותף : דער „בלויער אַקס“, (אַמעריקאַנער אַרבעטער). די „לאַמבער־דזשעקס“ האָבן שפּעטער, ווען „בעיב“ איז עלטער געוואָרן און איז גרעסער געוואָרן, אים אָנגעהויבן רופן : „אַ־פּ־אַ־ל“. און נאָך שפּעטער, אויך „ס־י־אַ“...

בלויער ווינט און בלויער שניי

דאָס איז געווען אין יענעם יאָר
ווען בלויער ווינט האָט זיך צעשטורעמט איבער וועלט
און האָט דעם קיילעך אויף זיין אַקס ווי אָפּגעשטעלט ;
אַ וועלט אַ גאַנצע איז געבליבן שטיין
און האָט זיך צוגעהערט צום בלויען ווינט-געוויין.

און געשטורעמט און געוויינט האָט בלויער ווינט,
וואָס מענטש איז עלבט און איז הילפלאָז ווי אַ קינד ;
און ווי אַ רינד ער טוט קיין גליק פאַרמאַגן ;
זאָט זיך בלויער ווינט אין דינסט פון מענטש געשטעלט
און האָט צו אים — אויף גאַרער וועלט —
אי גליק, אין פרייד געטראָגן.

און צו דעם ווינט, ווי אַ גלייכע פאַר,
אין ווירבלדיק געדריי צעבלאָזן,
האָט זיך אַ בלויער שניי געלאָזן ;
אַ שניי געדיכט און ווייך ווי פוך
האָט בלויער ווינט —
ווי פעלד-פאַרזייער מיט קערנער אין האַנט —
פון צפון-אַקס ביז כינע-לאַנד
דעם בלויען שניי געזייט, געשפרייט,
און האָט פאַר גרויסן גראָען כינע-לאַנד
אַ בלויע זויכע בעט געגרייט.

וואָלט כינע-לאַנד אין בלויען ווינט און שניי
דאָס גליק דערזען,
וואָלט כינע-לאַנד פאַר גרויסן ווינד-און-וויי
קיין היים געווען...

אַבער,

אין כינע-לאַנד אין ווייטן
האַט אין יענע גראַע צייטן
געהערשט דער שלעכטער קעניג — ענג - וויין - גענג,
וואָס האָט מיט בייטשן, נישט מיט רייד,
פון לאַנד געטריבן סיי גליק, סיי פרייד :

איז זייט - ביי - זייט מיט בייזן ענג - וויי - גענג
דאָרט פראַנק און פריי אַרומגעגאַנגען
די אַלטע געלע גויט און
די אַלטע געלע לייך.

און אַט דער שלעכטער קעניג
האַט לאַנג אין לאַנד געקניגט —
אַ, לענגער נאָך ווי לאַנג...
און ווען ער האָט דערזען
ווי בלויער שניי האָט זיך געשפרייט
און האָט פאַר אַלעם גלייך —
פאַר אַלעם גלייך ! —

אַ בלויע ווייכע בעט געגרייט,
האַט קעניג ענג - וויין - גענג
מיט גרינעם כעס געצאַרנט,

און האָט געוואָרנט קייט־און־קינד
 קעגן בלויען שניי און בלויען ווינט,
 און האָט אויפן אָרט
 באַפוילן מיט שטרענגן וואָרט :

„איך, קעניג ענג וויין - גענג,
 טו פאַרווערן שטרענג
 בלויען ווינט און בלויען שניי —
 דער בלויער שאַנד ! —
 זיך פאַרשפּרייטן דאָ.
 איז אונדזער גראַ - און געלן כינע - לאַנד !
 און איך טו באַפעלן :

ווענט נאָך ווענט פון מענטשן שטעלן, —
 ווי שטיין נאָך שטיין, ווי שטיין אויף שטיין ;
 און אַזוי,
 ריי נאָך ריי, ריי נאָך ריי
 רונד אַרום דעם לאַנד אויסשטעלן ;
 און אַלע —

ווער מיט קאַפּ און ווער מיט כוח ;
 ווער מיט צונג און ווער מיט קלונג ;
 ווער מיט בייטש און ווער מיט בוך,
 און ווער מיט שוך און טוך —
 זאָל בלויען ווינט און בלויען שניי
 טרייבן, טרייבן, טרייבן,
 ביז אין כינע־לאַנד זאָל פון זיי
 דער מינדסטער שפור נישט בלייבן !”

ווער ס'האָט דעם קעניגס באַפעל געהערט.

און ווער ס'האָט אים נישט געהערט ;

נאָר אַלע אונטערטאַנען —

קעגן זייער ווילן,

מיט בייסיקן פאַרדראָס מיט שטילן

און הערצער פול מיט וויי, —

האַבן בלויען ווינט און בלויען שניי

פון כינע-לאַנד געטריבן.

געטריבן... און געטריבן...

ביז פון דער מידער מענטשן-וואַנט,

וואָס רונד-אַרום דעם לאַנד,

איז אַ שטויביק-גראַע שטיינער-וואַנט פאַרבליבן...

— — — — —

דער בלויער ווינט און בלויער שניי

געוואָרן איז פון דאָרט פאַרטריבן,

נאָר דאָס גראַע ווינד-און-וויי

איז נאָך לאַנג אין כינע-לאַנד פאַרבליבן...

— — — — —

פאַרטריבן...

האָט בלויער ווינט

אַ גאַנצע נאַכט ביי גראַער וואַנט

געוויינט ווי אַ קינד ;

און דאָס געוויין פון בלויען ווינט
איז אין גראָען כינע-לאַנד
אויף אייביק שוין פאַרבליבן...
אַבער,

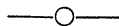
פאַר די טרעגער פון גליק און פרייד
זענען פילע לענדער געוועזן גרייט;
האַט בלויער ווינט מיט שטורעם זיך צעבלאָזן
און האָט מיט בלויען שניי
אין וועג אין ווייטן זיך געלאָזן.

פון כינע-לאַנד, מיט ווינט באַנאַנד,
האַט בלויער שניי אין ווירבלדיק געדריי
מיט שטורעם איבער ים דעם „שטילן“
זיך געטראָגן;

האַט זיך געטראָגן נעכט מיט טעג
און האָט צום מערבדיקן ברעג
פון דעם אַמעריקאַנעם קאָנטינענט
דעם בלויען שטורעם אַנגעטראָגן;
אַנגעטראָגן,

און האָט געשפּאַנט מיט ווינטן-שפּאַן
פון אַקעאַן ביז אַקעאַן
און איבערן גאַנצן קאָנטינענט
דעם בלויען שניי געשפּרייט,
געהורבעט, געדרייט,
געווייזעט און פאַרווייזעט,
ביז געוואָרן איז נישט קאָנטיק

ווו געווען איז באַרג אַמאַל
 און ווו געווען איז טאַל : —
 אַלץ אויסגעגלייכט און אויסגעגלעט ;
 אַלע צאַמען אָפגעווישט און אָפגעמעקט ;
 און מיט איין קאַלירטן צודעק
 אַלץ און אַלעמען צוגעדעקט...
 פון פאַסיפיק ביז אַטלאַנטיק,
 אַ בלויער זון אַנטקעגן,
 איז דער אַמעריקאַנער קאַנטינענט געלעגן
 ווי אַ ריזיקער גיגאַנט —
 אויסגעשפּרייט,
 גרייט,
 אַז אַ נייע בלויע וועלט
 זאָל דאָ ווערן אויפגעשטעלט...
 אַחוץ קענטאַקיי־לאַנד*
 ווייל,
 קענטאַקע - לאַנד, ווי כינע - לאַנד,
 האָט בלויען שניי
 נישט געקענט פאַרליידן ;
 זיי האָבן אויפגעשטעלט
 אַ „מונשיין“ - טורעם**

* „קענטאַקיי“, איינער פון די דרום־שטאַטן אין צפון אַמעריקע.
 ** „מונשיין“, באַראַפּן, געמאַכט אין געהיימע ברייזלעך אין די קענ-
 טאַקיער וועלדער.

און מיט דעם „מונשיין“
קעגן בלויען שניי געשטורעמט.

האַט בלויער שניי —
מיט פאַרדראָס און שאַנד.
געמוזט אויסמיידן
דאָס „מונשיין“-לאַנד.

אַז בלויער שניי האָט נישט דערגרייכט אַהין,
איז שטאַט קענטעקי — פון עק ביז עק —
ווי אַ גרויסער פלעק אויפן גאַנצן לאַנד —
פאַרבליבן „מונשיין“ — רייך און גרין...

פּאָול פאַרהאַלט דעם בלויען ווינט

נאָך ווען ער איז געווען אַ קינד
איז פּאָול'ס חבר געווען פון פעלד דער ווינט.
און יעדן ווינט האָט ער געקענט דערקאַנען ;
און יעדן ווינט האָט ער גערופן
מיט אַן אַנדער נאָמען :

„ווינטן וואָס וויינען אין וועלדער ווי קינדער ;
„ווינטן וואָס רעווען אין פעלדער ווי רינדער ;

„ווינטן וואָס יאָגן און יובלען ווי יעגערס ;
„ווינטן וואָס טראָגן אַן שטרעם ווי טרעגערס ;

„ווינטן וואָס בורען און ברעכן און שטרעמען ;
„ווינטן וואָס בויען און בייגן און פורעמען ;

„ווינטן ווי זייערס, וואָס זייען זאַמען —
פון ביימער, פון בלומען, פון גראַזן
און סתם, —
„ווינטעלעך וואָס בלאָזן“.

אין יענעם שנייאיקן פרימאַרגן,
ווען בלויער ווינט האָט זיך געטראָגן

און זײַן געוויינ האָט זיך געמערט.
האַט פּאַול דעם בלויען ווינט דערהערט
און האָט פּאַרנומען זײַן בלויען קלאַנג...
האַט ער צו זיך אַלײַן געזאַגט:

„פון בלויען ווינט האָב איך געהערט
נאָך פון מיין עלטער - באַבען ;
צו זען און הערן אים אָבער,
איז מיר נישט געווען באַשערט.

„שוין לאַנג אַז בלויער ווינט
האַט אויסגעפעלט
אויף אונדזער גרויסער גראַער וועלט !

„מיט זײַן בלויער גבורה נישט געצאַמט,
קען ער וועלטן איבערקערן,
וועלטן צעשטערן !
אָבער,
מיט זײַן בלויער גבורה איינגעשפּאַנט.
קען ער אונדזער שטאַרקע הילפס־האַנט ווערן...

„סײַ אויף ים,
און סײַ אויף לאַנד,
ווען איינגעשפּאַנט אין ריכטיקן געשפּאַן,
קען ער — ווי מיט אַ פּישוף־האַנט —
בערג רירן,
שיפּן פּירן,

פליגלען טרייבן,

רעדער דרייען

און אויף גארער ערד דער בלויער

אַ גרויסע גליקלעכע וועלט אויפבויען..."

אזוי האָט פּאָל וועגן בלויען ווינט געטראַכט ;

געטראַכט, באַטראַכט, און — אזוינס צוגעטראַכט :

„איך וועל דעם בלויען ווינט פאַרהאַלטן,

האַט ער צו זיך אַליין געזאָגט ;

איך וועל אים אין היילן און אין שפּאַלטן

אויף אַ רעגנדיקן טאַג' באַהאַלטן.".

און צו ווייזן וואָס ער קען,

האַט פּאָל אַט-וואָס געטאָן :

ווי בלויער ווינט האָט זיך געטראָגן איבער דער וועלט,

האַט פּאָל קעגן ווינט זיך אויפגעשטעלט

און האָט מיט אַפּן מויל גענומען וויגן ;

געזויגן, געזויגן,

ביז ער האָט דעם גאַנצן בלויען ווינט

אין זיך אַרײַנגעצויגן,

און באַלד, מיט פּרייד ווי פּון אַ קינד,

און מיט צעלויכטענע אויגן

איז ער געלאָפּן —

צו מזרח, צו מערב, צו דרום, צו צפון,

האַט דאָרט געבויערט, גערידלט, געגראָבן,

ביז ער האָט גרויסע היילן אויסגעגראָבן ;

און האָט אַהין דעם בלויען ווינט אַרײַנגעבלאָזן.

אַרײַנגעבלאָזן,

און באַלד האָט טירל פאַרהאַקט,

פאַרריגלט,

פאַרמויערט מיט רויטע שפינוועב-ציגל,

וואָס אַ פאַר-היסטאָריש רויטע שפּין

האָט אויסגעשפּונען

און פּאָל האָט עס גראָבנדיק געפּונען.

און ס'האָט אים לאַנג נישט געדויערט —

פאַרריגלט און פאַרמויערט!

און וואָס אים איז פּון בלויען ווינט

פאַרבליבן,

האָט פּאָל עס איבערן לאַנד צעבלאָזן,

צעטריבן:

— זאַלן בלויע ווינטעלעך זיך יאָגן

און איבער ברייט פּון לאַנד זיך טראָגן!...

—□—

האַבן בלויע ווינטעלעך צעשפּרייט זיך,

איבער שניי-באַדעקטע פעלדער געדרייט זיך,

ביז געקומען צום גרינעם פּלעק אין מיטן —

די גרינע שאַנד: קענטאַקי-לאַנד,

וואָס בלויער שניי האָט דעמאַלט אויסגעמיטן —

און האַבן איבער גרינע פעלדער זיך געלאָזן:

דאָ געקייקלט זיך פּון בערגלעך באַגראַזטע;

און דאָרט אַ הויפּן בלעטער אויפגעבלאָזן ;
 דאָ געשטיפּט, און דאָרט געטאַנצט,
 און אַזוי פון פּלאַנץ צו פּלאַנץ,
 ביז זיי האָבן — אין שטאַט אין גאַנצן —
 אָפּגעפּאַרבעט אויף בלוי די גראָזן...

נאַכדעם

פון בוים צו בוים געשפרונגען,
 אויף דינע ווערבע־צווייגן זיך צעהאַנגען
 און האָבן מיט וויאיק - ווינטיקע קלאַנגען
 אַ גאַנצע נאַכט „קענטאַקי בליוס“ געזונגען. *

דאָס רעשט פון ווינט, וואָס איז פּאַרבליבן
 פון קענטאַקי - לאַנד,
 האָט זיך אין טיפּן גרונט פון דעם גיגאַנט —
 דעם פּיל - באַזונגענעם „גרענד קעניאַן“ פּאַרקליבן.

און ווער ס'באַזוכט דעם גרענד קעניאַן
 היינט צו טאָג,
 קען עדות זאָגן,
 אַז סיי ביינאַכט און סיי בייטאַג
 טראָגט זיך פון דאָרט אַן אומעטיק געוויין,
 אַן אומעטיק קלאַנג,
 ווי פון אַ פּאַרבלאַנדזשעט עלנט קינד, —
 דאָס וויינען דאָרט די רעשטלעך
 פון דעם בלויען ווינט.

* „קענטאַקי בליוס“, — אַ פּאָפּולער ליד אין מינאַרע טענער.

און ווער ס'קומט אין שטאַט קענטאַקי —
„אין שטאַט דעם גאַט-געבענטשטן“.
קען דאָרט זען די בלויע גראָזן
וואָס בלויער ווינט האָט איבערגעלאָזן
ווי אַן אַנדענק פאַר די מענטשן.

סיי קינד, סיי גרויסער —
אַלע ווייסן,
אַז אין קענטאַקי איצטער
טוען נייע ווינטן בלאָזן...
אַבער,
ווי ס'דערציילט אַן אַלט - אַלטע מעשה,
אַז נאָך פון יענע בלויע צייטן טאַקע
איז דער צוגאַמען פון שטאַט קענטאַקי
ביז היינט פאַרבליבן:
„שטאַט פון בלויע גראָזן“.

די מעשה מיט דעם בלויען שניי און ווינט
איז נאָך אין ערגעץ נישט באַשריבן ;
דאָס איז אַ מעשה פאַר קייטראָון-קינד
וואָס איז אין פאַלק פאַרבליבן.

פאָול און דער בלויער אַקס

און אין יאָר פון בלויען שניי,
ווען אַ וועלט אַ ברייטע
אַן אויסגעשפרייטע
האַט נעפינקלט מיט בלויע זונען,
האַט פאָול דעם בלויען אַקס געפונען.
ביז די קני האַט פאָולן דער שניי דערגרייכט,
און זיינע קני — ווי ביימער הייך!
האַט ער געשפּאַנט אין טיפּן שניי אין בלויען,
געזוכט אַ באַרג וווּ זיין געצעלט צו בויען.
און בערג אין לאַנד האָבן נישט געפעלט.
האַט ער געקליבן ביז ער האַט געפונען
אַ גרויסן באַרג,
דאָרט אויפגעשטעלט אַזאַ געצעלט
וואָס האַט דעם גאַנצן קאָפּ פון באַרג פאַרנומען.
און געבויט האַט ער —
נישט פון גרויסע קלעצער שווערע,
נאָר — פון הויכע, גראַבע קוקורוזערערן,
פון דער באַרימטער ברוינער קוקורוזע,
וואָס אָנגעזאַפט איז מיט קענטאַקער „בוז“ *

* „בוז“ — בראַנפן, געמאַכט אין געהיימע ברייזלעך פון קענטאַק-
קיער וועלדער און באַרימט געמאַכט דעם שטאַט מיט דעם.

און איז אַ גוטער מיטל קעגן גרויסער קעלט...
אַ מיטל, וואָס איז איינער אין דער גאַנצער וועלט!...

מיט זיינע לאַנגע פיס האָט ער געשפּאַנט
צום גרינעם פּלעק — קענטאַקיי־לאַנד,
וואָס בלויזער שניי האָט דעמאָלט אויסגעמיטן,
און דאָרט האָט ער די ברוינע רערן אָנגעשניטן,
אין פּעק געבונדן, צום באַרג געבראַכט,
און אויסגעבויט פון דעם — אי ווענט, אי דאָך.

די הויכע ווענט האָט ער אַרומגעהאנגען
מיט פּעל פון חיות, וואָס ער האָט געפּאַנגען ;
דעם דיל האָט ער מיט שטרוי געשפּרייט, הויך געבעט ;
פון בערן־פּעל זיך אויסגעבעט אַ ווייכע בעט ;
און אַ טיר האָט ער געמאַכט פון טיגער־פּעל,
מיט טיגער־קאַפּ ווי הענטל,
און מיט לייבן־פּעל אויף שוועל.

די קאַלטע טעג און נעכט פון ווינטער
איז פּאָול געלעגן אין געצעלט ;
און כדי נישט פילן ווינט, און פּראָסט, און קעלט,
(געזאָגט האָט אים זיין חוש דער געזונטער)
האָט ער געזויגן די קענטאַקיער קוקרוזער־ערן...
און אַ צעוואַרעמטער האָט ער געזונגען
וועגן „ברוינע שטערן“ און וועגן „בלויז בערן“...

דעם גאַנצן ווינטער
האַבן אים געלויכטן „ברוינע שטערן“...

און אין געצעלט —
האַבן געשנאַרעט און גערעוועט „בלויע בערן“....

אַ נישט פאַר פּאַילן איז דאָס געווען
אַ לאַנגער ווינטער ;
מיט אַ קענטאקיער קוקרוזערער אין מויל
איז ער געשלאָפּן
און נישט געפילט ווי פון זײַן כראָפּען
האַבן בערג אַרום געציטערט ;
און נישט געפילט דעם שניי־געוויטער,
וואָס זײַן כראָפּען האָט אויפגעבלאַזן ;
און גאָר אינגאַנצן נישט געפילט
ווי דער ווינטער איז פאַרבייגעלאָפּן...

דערוויל האָט דער פּרילינג
אין וועג זיך געלאָזן :
ווינטעלעך האָבן מיט וואַרעמקייט
גענומען בלאָזן ;
טעג האָבן אַנגעהויבן לענגער ווערן,
וואַרעמער ווערן ;
און אויף די הויכע קוקרוזערערן
פון פּאָולס געצעלט.
האַט זיך דער אַנזאַגער פון פּרילינג —
דער „רויט־בריסטל“ געשטעלט
און — צווישן פליטער, צווישן פלאַטער —
זיך צעזונגען ;

און מיט זיין זינגעוודיקן פייגל - רוף
 אויף ברייטער בלויער וועלט צעקלונגען —
 „פּרילינג איז געקומען!“
 „פּרילינג איז געקומען!“

ווען פּאָל האָט דעם פייגל - רוף פאַרנומען,
 און האָט דערפילט דעם פּרילינג אין געצעלט,
 איז ער פאַר דער טיר אַרויסגעקומען
 באַקוקן די יונג-פּרילינגדיקע וועלט:

אַ גרויסע זון איז אין הויכן הימל געשווממען
 און האָט דעם בלויען שניי צעשפיגלט,
 צעפינקלט און צעצונדן מיט בלויע זונען
 אַנטקעגן אַ בלויער וועלט
 מיט פּרילינג באַפליגלט

אונטן בלוי, אויבן בלוי, ווייטן בלויע —
 אַ וועלט אַ וואַרעמע אין בלוי,
 אין אַ לעגענדע אַיינגעוויקלט, אַיינגעדעקט,
 האָט „רויט-בריסטל“ פאַר פּאָלן אויפגעוועקט.

„דאָס אַלץ ביז איצט
 איז נישט קיין בלויער חלום געווען!“
 האָט פּאָל געזאָגט
 ווען ער האָט
 די אויפגעוואַכטע וועלט דערזען, —
 „עס טאַגט!“
 „עס טאַגט אַ נייער טאַג!“

און זיינע בלוטן האבן האַסטיקער גענומען שלאָגן ;
און אין זיין קאָפּ האָט פּלאַן נאָך פּלאַן גענומען יאָגן :

— דער בלויער שניי, האָט ער געטראַכט,
האָט דורך בלויער ווינטער - נאַכט
די ערד מיט אוצרות אָגעלאָדן ;
אין איר אינגעווייד, אין אירע פּאַלדן —
דאָרט וואָרטן גרויסע רייכטימער באַהאַלטן,
רייכטימער פאַר אַ נײַער בלויער וועלט.

אַט ליגט זי — אַ יונגע און אַ רויע —
אויסגעשפּרייט,

גרייט צו געבן איר רייכטום מיט פּרייד
צו די וואָס ווילן גראַבן, ווילן בויען,
ווילן שעפּן פון איר קוואַל דעם רויען...

אַך, ווען ער האָט צו זיך נאָך איינעם!
אַנאָ איינעם

וואָס זאָל וועלן אַרבעטן מיט אים איננינעם!

און דאָ האָט פּאָלס פנים אַ טיפע זאָרג פאַרצויגן ;
ער האָט מיט יאושדיקן וויי
צום ווייטן צפון געוואַנדן זיינע אויגן.

**

בלײַך און זויכער איז געוואָרן בלויער שניי,
באַלד - באַלד וועט ער צעגייין, צערינען.

שטייט פאָל, קוקט צום בלויען ווייט אַזוי
און — ס'דאַכט אים, ער זעט דאָרט עפעס שווימען.

קוקט ער ווידער, און דערזעט ווי הערנער צוויי
דאָרטן שניידן גלייכן וועג אין שניי —
ווי זיי וואָלטן אונטערן שניי געשווומען —
און גלייך צו אים זיי קומען, קומען, קומען.

האַט פאָל זיך אָנגעבויגן,
פאַר די הערנער אָנגענומען,
האַט פון שניי אַרויסגעצויגן
און זע: — ער גלויבט נישט זיינע אויגן!
אַן אַקס, אַ יונגער און אַ בלויער
קוקט אויף אים מיט גרויסע בלויע אויגן.

האַט פאָל דאָס „עקסל“ באַטראַכט, באַווונדערט,
און האָט געפרייט זיך גאָר באַזונדערס
מיט דעם טרעפלעכן געפינס.
ער האָט געזאָגט:

„אומזיסט געזאָרגט;
דאָס עקסל איז פאַר מיר אַ גרויס געווינס!
אַזאָ הויך! אַזאָ גרויס! אַזוינע פיס! —
אין גאָרער וועלט קען מען אַזוינס נישט געפינען!

אַזאָ עקסל מוז אַפּשטאַמען
פון יענע אַלטע ריזן - שטאַמען
אין געשיכטעס ווייטסטע ווייטן
און פון דער מענטשהייטס אָנהייב - צייטן“.

„בעיב, האָט פּאָל אים אַ נאַמען געגעבן
און האָט געזאָגט :

„בעיב, מיט מיר צוזאַמען וועסטו לעבן!
דו ביסט צו מיר אין רעכטער צײַט געקומען,
ווי אין אַ נויט קומט אָן אַ גוטער פּריינד ;
ווען דער בלויער שניי וועט האָבן זיך צערונען,
וועסטו מיר זײַן מיין רעכטע האַנט.

און פּאָל האָט דאָס „עקסל“ אויף די הענט גענומען
און עס אַרײַנגעטראָגן אין זײַן געצעלט.
אַבער, ווען פּאָל האָט בעיב אויף די פּיס געשטעלט,
האָט עס די גאַנצע גרויס פון געצעלט פּאַרנומען.
ווייל בעיב איז, פונקט ווי פּאָל איז —
פון קאַפּ ביז די פּיס איין גרויסער רײן!
און מ'קען נאָך זאָגן : אפשר גרעסער...
איז וואָס קען זײַן פאַר אַן אַקס נאָך בעסער
ווי „גרויס“ און „גרעסער“ ?
אַן אַקס איז אַן אַקס ! און גאַרנישט געמיינט.
דער גרויסער פּאָל אַליין
האָט פון בעיבס הויך און גרויס געשטוינט.

ווען פּאָל האָט דעם שטח פון בעיב'ס שטערן
אויסגעמאַסטן — פון האָרן ביז האָרן —
האָט עס געהאַלטן 42 הענטלעך פון זײַן האַק
מיט נאָך אַ צוגאַב, — פּאָלס אַ קניפּ פון קײַטאַבאַק ;
און ווען ער האָט געמאַסטן דעם „עקסל'ס“ הויך,
האָט ער דרײַ - און - נײַנציק הענטלעך אָנגעצײלט,
ווייל זײַן הויך האָט באַלד ביזן דאָך דערגרייכט.

און ביז יאָרן שפּעטער, ווען פּאָל פּלעגט דערציילן
פון בעיב'ס ווונדער, פּלעגט ער זאָגן:
„איך האָב פּאַרמאַגט שוין פּילע אַקסן,
נאָר אַזאַ מין אַקס, ווי בעיב,
איז צווישן אַקסן נאָך נישט אויסגעוואַקסן.“

און פּאָל האָט מיט בעיב אַ בונד געשלאָסן:
„בעיב“ — האָט ער געזאָגט:
„ס'האָט אין מיר אויפגעטאַגט
אַ צווישן אונדז בידן, איינגעשלאָסן
ווי אַן אוצר, ליגט פּאַרבאָרגן
מענטשנ'ס וועג צו אַ נייעם מאַרגן;
און איך גלויב,
אַז איך און דו, בעיב,
זענען דער שליסל צו דעם שלאָס;
איך מיט מוח, דו מיט כוח,
קענען ברענגען גליק אויף גאַרער וועלט.
זע, די וועלט איז גרויס,
און ברייט, און בלוי,
אַבער, — אַרעם, פינצטער,
ווילד, און רוי.
איז לאַמיר בויען און נישט רוען
ביז אַ נייע וועלט ווערט אויפגעשטעלט.“
ווי צו אַ געפונענעם ברודער
האָט פּאָל צו בעיב גערעדט;

ער האָט בעיב'ס האַלדז געגלעט
און האָט געזאָגט :

„בעיב, פון אונדזער גאַנג צוזאַמען
וועלן וועלדער פּאַלן פון די שטאַמען ;
ווי אונדזער טראָט וועט טרעטן
וועלן ווערן טיפע טייכן - בעטן ;
ווי מיר וועלן בלייבן שטיין
וועלן שטעט נאָך שטעט אויפגיין —
מיט פּאַבריקן, מיט טונעלן, און מיט באַנען,
און מיט בריקן, וואָס וועלן טייכן איבערשפּאַנען.

„בעיב, האָט פּאַול ווייטער גערעדט :
די גאַנצע וועלט איז בלוי...
נאָר מענטשן זעען נישט, —
זיי זעען גרוי...
דעריבער ווייסן זיי נישט
וואָס אַזוינס איז „גליק“.
גליק איז — אַרבעט ;
גליק איז — אויפטו ;
גליק איז — אויפבוי ;
גליק איז — פון נאַכט צו ליכט אַ בריק.

„אויך דאָ איז אַמאָל גרוי געווען ;
מיר האָבן אָבער בלוי דערנען,
און דאָס בלוי מוז שוין דאָ פּאַרבלייבן !
קיינער וועט עס שוין פון אונדז פּאַרטרייבן !

„מעגן גרויע שטורעמס איבער וועלט זיך טראָגן ;
מעגן גרויע ווינטן וויינען, ווײַען ; —
ב ע י ב ,
מיר וועלן פאַר קיין אַנדער זאָך נישט זאָרגן, —
מיר וועלן בויען, בויען, בויען !“
בעיב האָט געקײט דאָס שטרוי פון דיל,
געוויגט זיין עק אַהין, אַהער,
ווי ער וואָלט געזאָגט מיט זיין צונג זיין שטומען :

— וואָס איז דאָ צו קלערן מער ?
וואָס מע מוז טאָן — וועל איך ;
וואָס מע דאַרף טאָן — וועל איך ;
און וואָס מע קען טאָן — וועל איך.

בעיב באווייזט וואָס ער קען

די זון האָט איר בלויען פנים פאַרלאָרן
 און איז אינגאַנצן אַ ווייסע געוואָרן.
 (כאַטש אין איר מיט, ווער ס'האַט געקענט זען,
 איז נאָך דאָס בלוי פונעם שניי געווען).

אַ ליכטיקע וועלט האָט זיך באַוויזן
 מיט בלויע הימלען, בלויע ווייטן;
 איבער גרינע פליינען — פון אַלע זייטן —
 האָבן בלויע וואַסערן געריזלט,

פון באַרג געשטראָמט,
 צום טיך געיאָגט,
 און מיט דעם מורמלענדיקן טייכן־שטראָם
 צום ים דעם גריין־צעוויגטן זיך געטראָגן.

וועלדער גרינע, ווי אויסגעצוואָגן,
 האָבן איבער פעלעדר פריש־פאַרזייטע
 ביימער־דופט געטראָגן,
 ביימער־דופט געשפרייט.

און ווי נאָר פאַול האָט ביימער־דופט דערשמעקט,
 האָט ער זיין ברייטן גאַרטל אַנגעגורט,
 זיין האַק אין גאַרטל אַרײַנגערוקט
 און האָט צום וואַלד געטאַן אַ קוק —

אַ ציטער איז אַדורך זײַן גאַנצן גוף!
זײַן רעווענדיקער קול האָט אַ ריס-געטאַן די לופט:

„ברעײַב, קום!

איך שמעק פון וואַלד דעם דופט!

יעדער בוים מײַד רופט!

און,

מײַן האַנט בענקט שוין נאָך מײַן האַק;

און,

מײַן האַק בענקט אויך נאָך מײַן האַנט;

און וועלדער איבערן לאַנד פאַרשפּרייט

שטייען גרייטע;

שטייען גרייטע אַפּצוהילכן דעם קנאַל און שאַל

פון מײַן שאַרפּער האַק:

בימער ווילן פאַלן, בעיב;

בימער ווילן בויען!...

„קום, בעיב!

אָוועק די צײַט פון רוען!“

און פאַול האָט מיט ברייטן שפּאַן

צום טיפּן וואַלד געשפּאַנט,

און אַן אַדער, ווי אַ וואַרעם,

האַט געקיצלט אים אין האַנט...

און אין פאַול'ס ברייטע פוס-טריט —

טראַט, נאָך טראַט —

איז בעיב אים נאַכגעגאַנגען שטום

און האָט געקײט די זויקע פרום.

און נאך אין יענעם זומער-טאָג,
פון הייסער זון באַגלייט,
איז שניי פון פעלד און וואַלד פאַרשוונדן.
האַט פאַול מיט אַ לאַנגען שווערער קייט
אַ גרויסן וואַלד אַרומגעבונדן,
צו דער קייט געשפּאַנט זיין בעיב
און האַט געטאַן אַ זאַג :

„האַ-אַ-אַ, בעיב!
זעסט אָן יענעם רונדן טייך ?
באַווייז דיין אַקסן-גבורה, בעיב, —
שלעפּ צו דעם וואַלד ביז יענעם רונדן טייך!“

האַט בעיב געטאַן אַ צי,
אַ צי ווי עס טוען אַקסן ;
און מיט דעם איינעם צי האַט ער באַוויזן,
אַז ער איז אַן אַקס פון יענע אַקסן
וואָס פאַרמעסטן זיך מיט ריזן :

נישט-נאָר האַט ער יענעם גרויסן יונגן וואַלד
ביז צום רונדן טייך פאַרשלעפט,
נאָר —
צוזאַמען מיט די וואַרצלען פון דעם וואַלד
האַט ער אויך צום טייך פאַרשלעפט
דעם אַכט-און-דרייסיקטן לאַנגיטוד,
ווי געוואַקסן איז דער וואַלד.

און נאָך ביז היינט צו טאָג—
 נישט רונד, נישט גלייך —
 ליגט דער אַכט־און־דרייסיקטער לאנגיטוד
 אין סאַמע מיט פון יענעם „רונדן טייך“...

ווען פאָל האָט דערזען דעם כוח
 וואָס דער אַקס פאַרמאַגט,
 האָט ער אים באַווונדערט, אים געגלעט,
 און מיט טיפן ערנסט אַזוינס געזאָגט :

„בעיב, איך ווייס,
 אַז הונגער, נויט און קעלט,
 האָט דיך פון דיין געבוירן־וועלט
 אַרויסגעריסן
 און האָט דיך — ווי אַ וואַגלער —
 דורך אַ ווילדער וועלט געטריבן ;
 איך ווייס,
 אַז בלויזער ווינט און שניי האָט דיך
 פון ווייטע פרעמדע ברעגן,
 דורך קרומע שווערע וועגן
 אַהער געפירט, אַהער געבראַכט...
 (כ'האַב זיך נישט באַטראַכט :
 אפשר נישט געדאַרפט דאָס אָפן זאָגן ?...
 אַבער —

נישט זאָגן דעם אמת ? — נישט ביי פאָל באַניאָן !

„און איצט איז קלאָר ווי טאַג,
אַז דו, בעיבי, ביסט דער אַרבעט־כּוח

פּון דעם בלויען ריזנלאַנד ;

אַז פּון דיינע ברידער, בעיבי,

וואָס זענען צעשפּרייט אויף גאַרער וועלט,

זענען אַרויסגעקומען

און וועלן נאָך אַרויסקומען —

די דזשא מאגאראקס, *

די דזשאָן הענריס, *

און די קעסי דזשאַנסעס, *

וואָס וועלן ווערן

אַט די גבורהדיקע, מוסקולירטע האַנט.

וואָס וועט דעם קאַנטינענט אַמאַל —

פּון אַטלאַנטיק ביז פּאַסיפיק,

און פּון נאַיאַגאַראַ ביז דעם ריאַ-גראַנד — **

אַרומגאַרטלען מיט רעלסן-גאַרטלען

פּון בלויען גלאַנצעדיקן שטאַל. **

(און פּאָולס חלום פּון יענעם יאָר)

איז לאַנג שוין, לאַנג געוואָרן וואַר.)

דאָס ווונדער־שותפות פּון די צוויי ריזן —

פּאָול מיט זיין מוח

* פּאַלקס־העלדן אין דעם אַמעריקאַנעם פּאַלקלאָר, וועלכע האָבן מיט אַלע זייערע כוחות און, אפילו מיט זייער לעבן געהאַלפּן אויפבויען דאָס ווונדער־לאַנד — אַמעריקע.

** „נאַיאַגאַראַ“ וואָסער־פּאַל : אין צפון ניו־יאָרק־שטאַט, גרע־נעצט זיך מיט קאַנאַדע ; „ריאַ־גראַנד“ טייך, גרענעצט זיך מיט מעקסיקאַ אין דרום.

און בעיב מיט זיין כוח —
האַט פאַר דער וועלט דעם וועג צו גליק געוויזן:

בעיב האַט גאַנצע וועלדער צו דעם טייך געבראַכט,
און פּאָל מיט זיין גרויסער האַק
האַט פון די ביימער קלעצער געמאַכט.
מיט איין שוונג פון זיין שאַרפער האַק
האַט ער דרייצן ביימער אַרומגעשניטן!

און אַזוי, ריי נאָך ריי:

צו דרייצן, דרייצן, האַט ער זיי געשניטן,
פון די שטאַמען אָפּגעהאַקט,
און געבונדן זיי אין פליטן.

און מיט דער הילף פון בלויען ווינט
אין ווייסע זעגלען איינגעשפּאַנט,
האַט ער מיטן טייך געהילף געטריבן
איבער ברייטע און לענג פון לאַנד.

און וווּ ער איז אַ ווייל פאַרבליבן,
און וווּ ער האַט זיך אָפּגעשטעלט —
זענען דאָרטן שטעט פאַרבליבן
מיט פאַבריקן אויפגעשטעלט,
מיט טונעלן, און מיט באַנען,
און מיט בריקן איבער טייכן,
און שאַסייען ווייטע, ברייטע,
אויסגעשפּרייטע
איבער אַ לאַנד אַ יונגער און אַ רייכער.

דער גרויסער אויפטו פון פאָל באַניאַן
און די אַלע ווונדער פון בלויען אַקס,
איז אַן אַ צאַל און אַן אַ מאַס!
קען מען איבערציילן אין פעלד די גראָון? —
אַנאָפּיל ווונדער האָבן זיי נאָך זיך געלאָזן.

די פינף „פינגער - טייכן“ פון שטאַט ניו - יאָרק
זענען צייכנס ביז היינט צו טאָג,
ווי בעיב האָט
אין יענעם ברייטן פעלד
זיין שווערן טראָט געשטעלט,
ווען ער האָט מיט אײַן צי
פאַרשלעפט דעם גאַנצן וואַלד —
גלייך
צו יענעם „רונדן טיך“.

צו פאַרגעסן דאָס בלויע „עקסל“
און גרויסן אויפטו פון פאָל באַניאַן,
וועט נישט יעדער קענען;
אויך נישט —
דעם בלויען שניי און בלויען ווינט.
און כאָטש נישט אַלץ איז נאָך באַשריבן,
אַבער אויף צונג פון יעדן קינד
איז ביז היינט צו טאָג פאַרבליבן
אין ליד און לויב

די לעגענדע פון פּאָל באַניאַן
מיט זײַן אַקס — דעם בלויען „בעיב“.

פּאָל מיט זײַן בלויען אַקס
זענען אַוועק אין דער בלויער ווייט.
אַבער,

זײ האָבן נאָך זיך געלאָזן
אַ סך, אַ סך נאַכפּאָלגערס
און — אַ נייע צײַט.

C O N T E N T S

MY HYMN TO THE U. S. A.

MY FOOTSTEPS IN THE LAND
OF THE PEOPLES

ALI FARMERS STORIES

- a) My dog Cougar
- b) Cougar and the Wolf
- c) My Red Cow

A TASTE OF AMERICAN FOLKLORE

- a) Introduction
- b) Paul Bunyan and his blue ox Babe